

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง“ประสพการณ์การดูแลทันตสุขภาพเด็กอายุ 0 - 3 ปี ของมารดาที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมสุขภาพช่องปากแม่และเด็ก โรงพยาบาลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ในระหว่างปี พ.ศ. 2549 - ปี พ.ศ. 2552” เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) เพื่อศึกษาประสพการณ์ของมารดาผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมสุขภาพช่องปากแม่และเด็ก โรงพยาบาลแม่แตง อำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีพ.ศ.2549-ปีพ.ศ.2552 โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับมารดาผู้เข้าร่วมโครงการในปี 2554 - 2556 จำนวน 22 คน ซึ่งได้นำเสนอผลการศึกษาเป็น 2 ส่วนดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของมารดาที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากแม่และเด็ก

4.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลทั่วไปของมารดาที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากแม่และเด็ก

ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์มารดาที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมสุขภาพช่องปากแม่และเด็ก โรงพยาบาลแม่แตง ระหว่างปี พ.ศ. 2549 - ปี พ.ศ. 2552 โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ได้คุณสมบัติตรงตามที่ต้องการศึกษาและมีผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูลประสพการณ์การดูแลทันตสุขภาพเด็กผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์มารดาผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากแม่และเด็กซึ่งมีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน ในที่นี้จะนำเสนอข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุมารดา การศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว สถานภาพของบิดามารดา ประเภทและจำนวนสมาชิกในครอบครัว พี่น้องร่วมบิดามารดา ครั้งที่ตั้งครรภ์ของมารดาและผู้ที่คอยดูแลเด็กเป็นประจำ ซึ่งจะนำเสนอ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนของกลุ่มมารดาผู้เข้าร่วมโครงการแยกตาม อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้
ของครอบครัวต่อเดือน

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ปกครอง	จำนวน (คน)
1. เพศของผู้ปกครอง	
ชาย	13
หญิง	9
2. อายุของมารดาเมื่อตั้งครรภ์	
มารดาอายุไม่เกิน 18 ปี	1
มารดาอายุระหว่าง 19 – 35 ปี	15
มารดาอายุ 35 ปีขึ้นไป	6
3. การศึกษา	
ไม่ได้เรียนหนังสือ	3
ประถมศึกษาปีที่ 4	1
ประถมศึกษาปีที่ 6	4
มัธยมศึกษาปีที่ 6	11
ปวส.	2
ปริญญาตรี	1
4. อาชีพหลักของมารดา	
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	2
รับจ้างทั่วไป	5
ค้าขาย	3
ธุรกิจส่วนตัว	4
พนักงานเทศบาล/หน่วยราชการ	2
ทำงานบริษัท/โรงงาน	6
5. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน	
5,001 - 10,000 บาท	4
10,001 – 20,000 บาท	11
20,001 – 30,000 บาท	5
30,001 บาทขึ้นไป	2

จากตารางที่ 1 พบว่า

เพศของบุตร จำนวนนี้มีชาย 13 คน หญิง 9 คน

อายุของมารดาที่เข้าร่วมการศึกษาพบว่ามารดาอายุระหว่าง 19 - 35 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ 15 คน รองลงมาคือมารดาอายุ 35 ปีขึ้นไป มี 6 คน และมารดาอายุไม่เกิน 18 ปี มี 1 คน

ระดับการศึกษาของมารดา มากที่สุดคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 11 คน, ประถม 4 มี 1 คน, ประถม 6 มี 4 คน, ไม่ได้เรียนหนังสือ 3 คน, ปวส. 2 คน และปริญญาตรี 1 คน

อาชีพหลักของมารดาทำงานบริษัท/โรงงาน 6 คน รับจ้างทั่วไป 5 คน ธุรกิจส่วนตัว 4 คน ค้าขาย 3 คน พนักงานเทศบาล/หน่วยราชการ 2 คน และไม่ได้ประกอบอาชีพ 2 คน

รายได้โดยประมาณของครอบครัวต่อเดือนจะอยู่ในช่วง 10,001 - 20,000 บาท เป็นส่วนใหญ่ คือ 11 คน รองลงมา 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 5 คน รายได้ 5,000 - 10,000 บาท จำนวน 4 คน และมีรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป 2 คน

ตารางที่ 2 สถานภาพของบิดามารดา และ ผู้ดูแลเด็กเป็นประจำ

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ปกครอง	จำนวน(คน)
6. สถานภาพของบิดามารดา	
บิดามารดาอาศัยอยู่ด้วยกัน	15
ไปๆมา	3
หย่าร้าง/เสียชีวิต	4
7. ผู้ดูแลเด็กเป็นประจำ	
มารดาดูแลเอง	14
มารดา ร่วมกับ ชาย / ย่า/ ญาติ	8

จากตารางที่ 2 พบว่า

สถานภาพการสมรสของมารดาที่เข้าร่วมโครงการในวันที่สัมภาษณ์ ยังอาศัยอยู่

ร่วมกันกับบิดาของลูก มี 15 คน โดยส่วนใหญ่จะไปทำงานที่ไม่ไกลจากบ้านมากนักใน

ช่วงเวลากลางวัน แล้วกลับมาอยู่บ้านในช่วงนอกเวลางาน บางส่วนทำงานหรือค้าขายอยู่บ้าน, บิดาทำงานที่ต่างจังหวัดหรือทำงานที่ต้องพักอาศัยอยู่ที่อื่น แต่ไปๆ มาๆ อยู่สม่ำเสมอ 3 คน โดยทำงานเป็นลูกจ้างที่ต้องย้ายที่

ทำงานไปตามที่ต่างๆ หรือเป็นหน่วยงานราชการที่ต้องไปประจำอยู่ต่างจังหวัด แต่ยังคงกลับมาบ้านอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

จากการสัมภาษณ์พบว่ามารดาส่วนใหญ่เป็นผู้ดูแลลูกเป็นหลัก 15 คน โดยมารดาบางคนเคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกมาแล้ว และสามารถเลี้ยงลูกได้ตามปกติ และมารดาบางส่วนมีลูกคนแรก ก็สามารถช่วยเหลือดูแลลูกเป็นประจำได้ บางคนมีญาติพี่น้องช่วยดูแลลูกด้วยแต่เป็นช่วงหรือครั้งคราวไม่ได้มาช่วยเป็นประจำ มารดาบางส่วน จำนวน 5 คน มียาย ย่า หรือญาติมาช่วยเหลือดูแลเป็นประจำและเป็นผู้ดูแลหลักในการดูแลสุขภาพความสะอาดของร่างกายและอาหารการกินของคนในครอบครัว

ตารางที่ 3 ขนาดของครอบครัวและระยะเวลาการดูแลลูกของมารดาหลังจากคลอด

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ปกครอง	จำนวน (คน)
8. ขนาดของครอบครัว	
ครอบครัวเดี่ยว (พ่อ-แม่-ลูก)	9
ครอบครัวขยาย (+ปู่/ย่า, ตา/ยาย)	8
ครอบครัวขยาย (+ปู่/ย่า, ตา/ยาย, ทวด, น้ำ, อา)	5
9. ระยะเวลาการดูแลลูกของมารดาหลังจากคลอด	
อยู่ด้วยตลอดเวลาถึงลูกอายุได้ 1 เดือน	5
อยู่ด้วยตลอดเวลาถึงลูกอายุได้ 3 เดือน	3
อยู่ด้วยตลอดเวลาถึงลูกอายุได้ 6 เดือน	1
อยู่ด้วยจนถึงเข้าโรงเรียน (1.6 ปี)	13

จากตารางที่ 3 พบว่า

ขนาดของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวครอบครัวของมารดาที่มีผู้อาศัยในครอบครัวเฉพาะ พ่อ แม่ และลูก จำนวน 9 คน, ครอบครัวของมารดาที่เป็นครอบครัวขยายที่มีผู้อาศัยอยู่ในครอบครัวรวมกันกับ ปู่ ย่า ตา ยาย จำนวน 8 ครอบครัว และมีครอบครัวของมารดาที่เป็นครอบครัวขยายที่รวมกัน ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด น้ำ อา หรือญาติอื่น จำนวน 5 ครอบครัว ซึ่งในครอบครัวขยายส่วนใหญ่พบว่า คนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวมีส่วนร่วมในการเลี้ยงลูกด้วย เพียงแต่มีส่วนร่วมมากน้อยต่างกัน

ระยะเวลาในการดูแลลูกของมารดาภายหลังจากการคลอด มีมารดาที่อยู่ด้วยตลอดจนถึงลูกเข้าโรงเรียนหรือไปศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 13 คน, มารดาที่อยู่ด้วยจนลูกอายุได้ 6 เดือน และจึงเริ่มกลับไปทำงาน จำนวน 1 คน, มารดาที่อยู่ด้วยจนลูกอายุได้ 3 เดือน แล้วมารดากลับไปทำงาน จำนวน 3 คน และมารดาที่อยู่ด้วยจนถึงลูกอายุได้ 1 เดือน จำนวน 5 คน โดยมารดาส่วนใหญ่เมื่ออยู่กับลูกจะเป็นผู้ดูแลลูกเป็นหลัก แต่เมื่อกลับไปทำงานหรือเริ่มไปทำงานหลังจากนั้นแล้ว จะมีผู้อื่นเข้ามาช่วยดูแลเป็นหลัก เช่น ย่า ยาย เป็นต้น

4.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูล

จากคำถามของการศึกษาที่ต้องการศึกษาประสบการณ์ของมารดาผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมสุขภาพช่องปากแม่และเด็ก โรงพยาบาลแม่แตง อำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2549 - ปีพ.ศ.2552 เป็นอย่างไรนั้น ผู้ศึกษาจะขอนำเสนอข้อมูลการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยที่ทำการศึกษาเป็น 6 ประเด็น ดังต่อไปนี้

- 4.2.1 สิ่งที่จดจำได้เมื่อเข้าร่วมโครงการในระหว่างตั้งครรภ์
- 4.2.2 สิ่งที่จดจำได้เมื่อพาลูกมาตรวจฟันเมื่อมาฉีดวัคซีน
- 4.2.3 การดูแลช่องปากในช่วงที่ฟันน้ำนมยังไม่ขึ้น
- 4.2.4 การดูแลช่องปากและการแปรงฟันเมื่อมีฟันน้ำนม
- 4.2.5 การใช้ขวดนมและชนิดของนมที่ลูกรับประทาน
- 4.2.6 อาหารว่างที่ลูกรับประทานในระหว่างวัน

โดยในแต่ละประเด็น นำเสนอผลการศึกษาแบ่งเป็นกลุ่มตามจำนวนครั้งในการกลับมาร่วมโครงการของมารดา ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มมารดาได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1) กลุ่มมารดาที่มาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมาร่วมโครงการเมื่อมารับวัคซีน 2 ครั้งขึ้นไป จำนวน 8 คน
- 2) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมาฉีดวัคซีนและมาร่วมโครงการเมื่อลูกอายุได้ 9 เดือน 1 ครั้ง จำนวน 5 คน
- 3) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมาฉีดวัคซีนและมาร่วมโครงการเมื่อลูกอายุได้ 1.6 ปี 1 ครั้ง จำนวน 5 คน
- 4) กลุ่มมารดาที่มาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และไม่ได้พาลูกกลับมาร่วมโครงการเมื่อมารับวัคซีน จำนวน 4 คน

โดยได้นำเสนอนามสมมติแทนชื่อและข้อมูลของมารดาที่เข้าร่วมการศึกษาไว้ในตารางที่ 1 ซึ่งอยู่ในหน้าถัดไป

ตารางที่ 4 นามสมมติแทนชื่อและข้อมูลของมารดาที่เข้าร่วมการศึกษา

นามสมมติ	การมาร่วมโครงการเมื่อพาลูกมารับวัคซีน	สถานะฟันผุ
A1	9 เดือน และ 1.6 ปี	ฟันไม่ผุ
A2	9 เดือน และ 1.6 ปี	ฟันไม่ผุ
B1	9 เดือน และ 1.6 ปี	ฟันผุ
B2	9 เดือน และ 1.6 ปี	ฟันผุ
C1	9 เดือน และ 1.6 ปี	ฟันไม่ผุ
C2	9 เดือน และ 1.6 ปี	ฟันไม่ผุ
D1	9 เดือน และ 1.6 ปี	ฟันผุ
D2	9 เดือน และ 1.6 ปี	ฟันผุ
E	9 เดือน	ฟันไม่ผุ
G1	9 เดือน	ฟันไม่ผุ
G2	9 เดือน	ฟันไม่ผุ
H1	9 เดือน	ฟันผุ
H2	9 เดือน	ฟันผุ
I	1.6 ปี	ฟันไม่ผุ
K1	1.6 ปี	ฟันไม่ผุ
K2	1.6 ปี	ฟันไม่ผุ
L1	1.6 ปี	ฟันผุ
L2	1.6 ปี	ฟันผุ
O1	ไม่กลับมาร่วมโครงการ	ฟันไม่ผุ
O2	ไม่กลับมาร่วมโครงการ	ฟันไม่ผุ
P1	ไม่กลับมาร่วมโครงการ	ฟันผุ
P2	ไม่กลับมาร่วมโครงการ	ฟันผุ

4.2.1 สิ่งที่ต้องจำได้เมื่อเข้าร่วมโครงการในระหว่างตั้งครรภ์ จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลถึงสิ่งที่มารดาจดจำได้เมื่อเข้าร่วมโครงการในขณะตั้งครรภ์ พบว่า สิ่งที่ต้องจำได้เมื่อมาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์ว่าเมื่อเข้าฝากครรภ์จะได้รับการตรวจครรภ์ทุกๆ ไป ได้รับความรู้เรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการตั้งครรภ์และจะได้รับการตรวจฟันด้วย มารดาส่วนใหญ่จะจดจำได้ว่าเคยได้รับการตรวจฟัน ได้รับการฝึกแปรงฟัน และได้รับคำแนะนำให้ไปรับการรักษาทันทีทันใด เช่น แนะนำให้อุด

ฟัน ขูดหินปูน เป็นต้น โดยมารดาสามารถเล่าประสบการณ์ได้แตกต่างกันออกไป มารดาบางส่วนสามารถจดจำประสบการณ์ในการเลี้ยงเมื่อดีสัยสัมพันธ์บางคนได้ไปรับบริการบางคนไม่ได้กลับไปรับบริการตามคำแนะนำ ซึ่งในครั้งแรกของการรับบริการทันตกรรมขณะตั้งครรภ์จะเป็นการได้รับการขูดหินปูนเหมือนกันเพียงแต่มารดาสามารถเล่าประสบการณ์ได้ละเอียดแตกต่างกันซึ่งมารดาในกลุ่มต่างๆได้เล่าประสบการณ์ในการไปเข้าร่วมโครงการระหว่างตั้งครรภ์ต่างๆ กัน ดังนี้

1) กลุ่มมารดาที่มาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมาเข้าร่วมโครงการเมื่อมารับวัคซีน 9 เดือน และ 1.6 ปี ได้เล่าประสบการณ์เมื่อเข้าร่วมโครงการในขณะตั้งครรภ์ อาทิ

A1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ในระหว่างที่ฝากท้อง ได้ตรวจฟันด้วยหมอบอกว่ามีหินปูนพื้ก็ไปขูด ไปขูดตามนัด แล้วก็ตรวจเจอฟันผุ แต่ก็ยังอุดได้อยู่ให้รีบไปอุด เพราะถ้าท้องแก่กว่านี้จะอุดไม่ได้หมอบอกว่าก็นัดมากับสมุดฝากท้องสิชมพูนะแต่พื้ก็ไม่ได้ไปอุดหรือทงช่วงนั้นยุ่งๆ ลืมด้วยหลายอย่าง แต่ตอนนี้ก็ยังไม่เห็นเป็นไร ช้ไหนไม่รู้จำไม่ได้แล้ว” (A1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2554)

A2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ตอนที่ไปฝากท้องกับทางโรงพยาบาลวันแรกที่ไปตื่นเต้นมาก รู้ว่าตื่นเต้นนะ แต่ว่าหมอบอกอะไรให้บ้างนั้นก็จำไม่ค่อยได้ ตรวจสุขภาพทั่วไปให้ ตรวจเลือด ตรวจปัสสาวะ แล้วก็มาฟังหมอบอกคนนั้นคนนี้พูด หลายคนได้ตรวจฟันด้วย พื้ได้ขูดหินปูนพอทำเสร็จแล้วหมอบอกไม่มีฟันผุ หมอสอนวิธีการแปรงฟันให้ด้วย หมอยังบอกอีกว่าควรจะมาตรวจฟันทุกปี หรือไม่กี่ปีนึ่งมา 2 ครั้ง” (A2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2555)

C1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “พื้ไปฝากท้องตอนได้ 4 เดือนแล้ว หลังจากทีฝากท้อง ก็ตรวจหลายอย่างมีหมอมามากหลายคน แล้วก็ก็มีหมอบอกจากห้องพื้ก็ได้มาตรวจสุขภาพฟันของพื้ หมอบอกพื้ได้ไปขูดหินปูน ให้พื้ไปอีกวันนึ่ง หมอบอกว่านัดไว้ให้ วันที่ขูดหินปูนหมอบอกได้สอนวิธีการแปรงฟันให้พื้ด้วย” (C1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2554)

C2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “มีตรวจฟันด้วย เดือนต่อๆมาไม่แน่ใจเดือนไหน จะสอนวิธีการแปรงฟัน ได้เคี้ยวเม็ดสีชมพู หัดปฏิบัติแปรงฟัน หมอตรวจฟันแล้วบอกว่าของพื้ไม่มีฟันผุ ไม่มีหินปูน ถ้าคนไหนมีฟันผุเค้าก็จะนัดไปทำ ของพื้ไม่มี” (C2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2554)

B1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ช่วงเดือนแรกที่ฝากท้องไม่ได้ตรวจฟัน แต่ได้ตรวจตอนที่มาครั้งที่สอง มีการอบรมเกี่ยวกับลูก ได้มาทำฟันที่รพ.ด้วย มาอุดฟัน แล้วก็

ชุดหินปูน หมอนัดมาแล้วก็สอนอะไรเยอะแยะ มีสอนแปรงฟันด้วย แต่จำไม่ค่อยได้นานแล้ว” (B1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2554)

B2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “บอกให้แปรงฟันสะอาดๆ ทั่วๆ ก่อนนอนก็ต้องแปรงฟันฟันมันจะได้ไม่ผุ ให้แปรงตามที่หมอสอน ก็แปรงทีละซี่จนครบ แล้วก็ให้เคี้ยวอะไรก็ไม่รู้ปากเป็นสีเลย แล้วให้เราแปรงออกให้หมด หลังจากนั้นก็กลับไปอุดฟันตามที่หมอบอกตรวจเสร็จก็ไม่ได้ทำอะไรอีกก็กลับบ้านเลย ได้สมุดเด็กเล่มสีชมพูกลับบ้านด้วย เออ...ได้แปรงฟันมาด้วย” (B2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2555)

D1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “วันที่ไปฝากท้องก็จะมีหมอฟันมาตรวจให้ ก็อ้าปากส่องไฟฉายดู ให้ก้มๆเงยๆ แล้วหมอก็บอกว่าพีมหินปูนให้ไปขูด แต่พืไม่ได้ไปที่แม่แดง พืไปขูดที่คลินิกในเมือง จำไม่ได้ว่าที่ไหน แล้วหมอเค้าก็อุดฟันด้วยอีก 1 ซี่ เป็นตะกั่ว ทำแค่นี้หมดไป 1,500 บาท ตอนบ้วนปากออกมา มีเลือดออกมาเต็มเลย พืจะเป็นลม (D1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2556)

D2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “จำได้ว่าได้ไปขูดหินปูน อุดฟัน ตามที่หมอเค้าตรวจให้ตอนที่ไปฝากท้อง ก็ไปทำตามนั้น ตอนนั้นก็ยังไม่ปวด แล้วก็ถอนฟันกราม 1 ซี่ที่ผุ หมอสอนให้แปรงฟัน” (D2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2555)

2) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมารับวัคซีนและมาร่วมโครงการเมื่อลูกอายุได้ 9 เดือน 1 ครั้ง ได้เล่าประสบการณ์ในการตรวจฟัน ดังนี้

E เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “คุณหมอน้องบอกว่า มีเหงือกอักเสบ หินปูนเยอะ มีฟันจะต้องได้อุดอยู่ 3 ซี่ แต่ไม่มีฟันผุ หมอนัดวันให้ไปขูดหินปูนวันที่ไปขูดหินปูน ก่อนขูดหมอให้เราแปรงฟันก่อน หลังจากนั้นก็ให้เคี้ยวเม็ดสีชมพูพอบ้วนปากหมอน้องก็มาตรวจบอกว่าเราแปรงฟันไม่ค่อยสะอาดเพราะฟันมีการติดสีของเม็ดที่เราเคี้ยวไป เราเอากะแจะมาส่องดูก็เห็นอย่างที่คุณหมอน้องบอกหมอน้องสอนถึงวิธีแปรงฟันที่ถูกต้องให้” (E- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2555)

G1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “เค้าให้แปรงฟันเอง อ้อๆ ได้เม็ดสีแดงมา 2 เม็ด พอเอามาใส่ปากแล้วมันจะแตกออกเป็นสีแดงเป็นฟองเต็มปากเลย แล้วเค้าก็ให้แปรงออกให้หมด โคนให้มาขูดหินปูน ก็มาขูดตามเค้าบอก แล้วก็ไม่มีอะไรละ” (G1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2555)

G2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ไปฝากท้องตอนท้องได้ 5 เดือน มีตรวจฟัน แล้วก็ได้ไปขูดหินปูนด้วย จำไม่ได้ว่าครั้งไหนก็บอกว่าไม่มีอะไรนะ บอกว่าต้องมาขูด

หิโนปุ่นปีละครั้งหรือสองครั้งนี้แหละ ได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการแปร่งฟัน ได้เคี้ยวเมล็ด
สีชมพู บ้วนออกมาเป็นน้ำสีแดง ส่องกระจกเป็นสีแดงหมด หมอมาตรวจดูบอกว่าไม่
สะอาด เก้าก็จะมาสอนแปร่งว่าต้องเน้นจุดไหน ” (G2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน
2554)

H1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “หมอจะมาตรวจให้ที่ห้องนั้นเลย แล้วก็ให้
แปร่งเอามาหัดแปร่ง หมอเก้าก็จะถามว่าปกติเราแปร่งฟันหรือเปล่า หนูก็แปร่งอยู่แล้ว
แล้วหมอก็บอกว่าต้องแปร่งให้สะอาดๆ เพราะฟันจะผุง่ายกว่าเดิม หมอาก็ให้แปร่งทั่วๆ
ครบทุกๆซี่ ” (H1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2555)

H2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ฝากท้องก็ได้ตรวจสุขภาพทั่วๆ ไป ฟังเสียง
คลื่นหัวใจ นัดไปตรวจทุกเดือน แต่มีตอนครั้งแรกจะได้ตรวจฟันกับเจาะเลือดด้วย
ตรวจฟันจะต่อจากเจาะเลือดแล้ว หมอตรวจให้อ้าปาก เอาไฟฉายส่องดู แล้วก็บอกว่ามี
ฟันผุ มีฟันผุด้วย ต้องได้ไปผ่าไปถอนออก แล้วก็ต้องไปอุดอีก แต่จ็บไปครั้งเดียว มัน
लगานยาก วันที่ไปก็เป็นชุดหิโนปุ่น ก็สอนแปร่งฟัน แปร่งในตัวอย่าง แปร่งแบบปัดๆ
แบบค่อยๆ เขยิบๆ ไปปัดๆ ไปด้วย ได้แปร่งฟันกลับบ้านมาด้วย ” (H2- สัมภาษณ์เมื่อ
วันที่ 2 กันยายน 2555)

3) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมารับวัคซีนและมาร่วม
โครงการเมื่อลูกอายุได้ 1.6 ปี 1 ครั้ง ได้เล่าประสบการณ์ในการตรวจฟัน ดังนี้

I เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “มีการสอนแปร่งฟันด้วย หมอเป็นคนแปร่งให้
ดูก่อน แล้วหลังจากนั้นก็ให้ทั้งแม่เก่าแม่ใหม่แปร่งฟันให้หมอดู และหมอก็จะตรวจว่า
ใครแปร่งสะอาดหรือไม่สะอาด ถ้าคนไหนไม่สะอาดก็โดนแปร่งฟันใหม่ หมอให้ไป
ทำฟันต่อที่ห้องฟันอีกเดือนนึง หมอเก้านัดคิวเย็บติดสมุดไว้ แม่ได้ชุดหิโนปุ่น ได้ชุดฟัน
2 ซี่ ตอนนีฟันที่หมอดูให้ก็ยังอยู่ดีไม่มีอาการปวดเลย ” (I- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14
กันยายน 2555)

K1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ตอนท้องได้ 2 เดือนกว่าๆ มาครั้งนี้จะตรวจ
เยาะกว่าเดิม แล้วก็มีการตรวจฟันด้วย มีหมอฟันมาตรวจให้ที่ห้องฝากท้องเลย ไม่ต้องไปที่
ห้องทำฟัน หมอเก้าก็ตรวจฟัน บอกว่าไม่มีฟันผุ ปกติดี หิโนปุ่นก็ไม่มี เพราะหนูเพิ่งไป
ขูดมาไม่กี่เดือนก่อนจะท้อง แล้วก็ให้หัดแปร่งฟันใหม่ มียาเม็ดสีแดงให้กัดๆ แล้วปากก็
จะเป็นสีแดงหมดเลย แล้วก็ให้เราแปร่งเราบ้วนออกให้สะอาด มีกระจกให้ส่องดู

ตรงไหนไม่สะอาดก็ให้แปรงให้ทั่วๆ อืม...มีเท่านั้นละ” (K1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2556)

K2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “สอนพี่ให้แปรงฟัน หมอจะเรียกเข้าไปถามทีละคนๆ แล้วก็บอกก็สอนให้แปรงเบาๆ ไม่ต้องแรง แต่ต้องให้ทั่วๆ ให้สะอาด เอาแปรงวางเฉียงๆ แล้วก็ถูเบาๆ ก่อน แล้วก็ให้แปรงฟันใหม่มาบ้าน นัดพี่ไปทำฟัน จะให้ไปขัดฟันนะ หมอบอกว่าคนที่ต้องไปขัดกันทุกคน แต่พี่ไม่ได้ไป ช่วงนั้นพี่ไปช่วยแฟนคัดลำไย” (K2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2555)

L1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “มีสอนแปรงฟัน ให้ดูไปดูมา ให้สะอาด ให้แปรงบ่อยๆ หมอว่าถ้าท้องฟันจะผุจะกร่อนง่ายแล้วก็ให้แปรงฟันมาบ้านด้วย ก็มีตรวจฟันอีก แต่ไม่มีปัญหาอะไรเลยไม่ได้ไปทำ แต่หมอบอกว่าถ้ามีปัญหาอะไรตอนที่ท้องเริ่มใหญ่แล้ว ก็ให้ไปทำตอนคลอดแล้วเลย ก็ได้ บอกว่ามันจะนอนทำฟันไม่ได้” (L1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2556)

L2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “แม่ฝากท้องตอนใกล้คลอดแล้ว แล้วก็อายุจะ 50 แล้ว ได้รับคำแนะนำจากหมอหลายอย่าง แต่แม่จำไม่ค่อยได้ จำได้แค่ว่าไปทำอัลตราซาวด์ได้ตรวจฟันแล้วก็ได้แปรงฟันกลับบ้านมาอันนี้ หมอเค้าก็บอกอยู่นะ ถ้าเกิดลูกเสร็จแล้วก็ให้ไปทำฟัน แต่แม่จำไม่ได้แล้วนะว่าให้ไปทำอะไร ตรวจฟันตรวจเลือด ตรวจฉี่แล้วก็ต้องไปเจาะน้ำคร่ำที่นครพิงค์อีก เสื่อ... หลายอย่าง” (L2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2555)

4) กลุ่มมารดาที่มาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และไม่ได้พาลูกกลับมาร่วมโครงการเมื่อมารับวัคซีน ได้เล่าประสบการณ์ในการตรวจฟัน ดังนี้

O1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “สอนแปรงฟันอะไรพวกนี้ ก็จะถามอยู่บ้าน แปรงฟันไม้ ก็ครั้ง พอท้องเค้าก็บอกว่ามันจะต้องแปรงให้บ่อยๆ พี่จะได้ไม่ผุ บอกให้แปรงให้สะอาดๆ เอาซี่ฟันเอาอะไรๆ ออกให้หมด พอเสร็จพี่ก็จะได้แปรงฟันใหม่มาด้วย มีตรวจฟัน หมอบอกว่าพี่มีฟันผุ เลยให้ไปอุดฟัน แล้วก็อุดอีก 2 ซี่ แล้วมีสอนแปรงฟัน พี่อุดฟันก่อนครั้งแรก แล้วหมอก็นัดให้พี่ไปอุดฟันอีกวัน พี่ไปทำฟันตามที่หมอแม่แตงนัดจนครบเลย” (O1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2554)

O2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “จำไม่ได้ว่าสอนอะไรบ้าง แต่ได้ตรวจฟันมีหมอเอาไฟฉายมาส่องในปาก แต่จำไม่ได้ว่าเค้าบอกว่าย่างไร แล้วก็เค้าก็เขียนๆ ลงกระดาษ ได้แปรงสีฟัน 1 อันวันนั้นมันตรวจเยอะ หมอหลายคน บางทีก็ฟังเป็นหมู่ บาง

ที่ก็เรียกทีละคน จำไม่ค่อยได้เสร็จเค้าก็จะนัดให้ไปชุดหินปูนเดือนหน้า ก็มาชุดตามที่
เค้านัด ก็ชุดขาด ไม่มีอะไรแล้ว” (O2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2555)

P1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “แต่ตอนฝากท้องแรกๆที่แฟนจะมาด้วย จะมี
เจาะเลือด มีสัมภาษณ์ ตรวจฉี่ แล้วก็จะได้ตรวจฟันด้วย หมอบอกว่ามีหินปูนต้องไปชุด
หินปูน แล้วก็ฟันผุจะต้องได้อุด สอนแปรงฟัน อนามัยสีแดง ฟันเราก็เป็นสีแดง แล้วให้
แปรงออกให้หมด นอกจากนั้นก็ไม่มีอะไร ก็จำไม่ค่อยได้พี่ไม่ว่างด้วยก็ไม่ได้ไปทำฟัน
ตามที่หมอนัด” (P1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2555)

P2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ได้ตรวจฟัน แล้วก็ให้ไปชุดหินปูน ช่วง
4 เดือน แต่หนูไม่ได้ไป หนูว่าฟันหนูไม่ผุ ดิอยู่แล้ว แล้วก็สอนแปรงฟัน ให้แปรงฟัน
กลับมาบ้านด้วย” (P2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2555)

4.2.2 สิ่งที่มาจดจำได้ในการพาลูกมารับการตรวจฟันเมื่อมารับวัคซีน เป็นการศึกษาเฉพาะ
จากมารดาที่พาลูกมาฉีดวัคซีนและมาร่วมโครงการต่อในวันที่มารับวัคซีน จำนวน 18 คน และมี
มารดาอีก 4 คนที่ไม่ได้มาร่วมโครงการต่อหลังจากฝากครรภ์แล้ว โดยจากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์
ข้อมูลจากมารดาจำนวน 18 คน พบว่าสิ่งที่มารดาจดจำได้เมื่อได้พาลูกมารับวัคซีนสามารถจดจำ
เหตุการณ์ต่างๆ ได้ เช่นลูกได้รับการตรวจฟันได้ทาฟลูออไรด์ และได้รับคำแนะนำในการเลี้ยงดูอื่นๆ
ซึ่งมารดาจากกลุ่มที่พาลูกกลับมาฉีดวัคซีนสามารถจดจำและเล่าประสบการณ์เมื่อลูกได้รับการตรวจ
ฟันในวันที่พามาฉีดวัคซีนได้ มีมารดาบางส่วนสามารถจดจำว่าลูกได้รับการทาฟลูออไรด์ และมารดา
บางส่วนจดจำว่าได้รับคำแนะนำในการดูแลสุขภาพช่องปาก และคำแนะนำด้านอาหารต่างๆ ที่มี
ประโยชน์ต่อสุขภาพช่องปากของลูก ที่เกี่ยวกับสุขภาพช่องปากของลูกวิธีต่างๆ ได้อาทิ

**1) กลุ่มมารดาที่มาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมาเข้าร่วมโครงการเมื่อมารับ
วัคซีน 9 เดือน และ 1.6 ปี ได้เล่าประสบการณ์เมื่อพาลูกกลับมาฉีดวัคซีน ดังนี้**

A1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ตอนไปตรวจฟัน ก่อนฉีดวัคซีนหน้า ชัก
เกือบๆจะได้ขวละ ไปฉีดวัคซีน 2-3 ครั้ง ไม่แน่ใจ แต่ได้แปรงฟันกลับมาบ้านถูกรอบ
เลย น่องกายเก่ง นิดยาร้องแปบเดียวหยุดละ แปรงอันที่หมอให้มาหน้า ไม่ได้แปรง
หรอก เอามากัดเล่นเป็นของเล่น ไปเลย เปื้อนหมด เพิ่งจะมาเริ่มแปรงก็ตอนได้แปรงอัน
ที่ 2 ตอนไปฉีดวัคซีนนี้แหละ” (A1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2554)

A2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “หลังจากคลอดลูกแล้วพี่ก็พาลูกมาฉีดวัคซีน
กับโรงพยาบาล ไม่ได้เอาไปที่ไหนเลยเพราะนี่มันใกล้บ้าน สะดวก มาตรงตามนัดทุก
ครั้ง เวลามามาหมอก็จะมีการเช็กในเรื่องของพัฒนาการของลูก มีหมอสอนในเรื่องการทำ

ความสะอาดในปากของลูกด้วย ได้แปรงฟัน หมอสอนแล้วให้ทำตาม ตอนนี้อยู่เอนนอนटक พอโตมาก็เอามาให้แม่ยืนอยู่ข้างหลังลูกแล้วก็ลือก เอนนอนटकนี้เราก็อาเข้าหาหนีบตัวไว้แบบนี้ พี่ทำให้ลูกทุกวัน นี่เริ่มโตแล้วไม่ต้องหนีบ ตอนพาไปนี่ก็ได้ทาฟลูออไรด์ด้วย ทาฟลูออไรด์นี้ตัวป่วนเลย ร้องให้ถูกรอบ ทาเสร็จก็หยุดร้อง นี่แหละพี่จำได้ขนาดนี้” (A2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2555)

C1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “เวลาอาบอาบน้ำไปฉีดวัคซีนที่โรงพยาบาล น้องก็จะได้ตรวจฟันด้วยทุกครั้ง น้องจะได้ทาฟลูออไรด์ที่ฟันทุกครั้งเลย แล้วก็สอนแปรงฟันให้น้องต้องทำแบบนี้ แบบนี้ พี่กลับมาบ้าน ตอนนั้นที่พี่จำได้พี่ก็ทำตามนะ” (C1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2554)

C2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ไปฉีดวัคซีนพอดีกี่พาน้องไปที่โรงพยาบาล หมอแนะนำให้ใช้แปรงฟันเด็ก แต่ไม่ต้องใช้ยาสีฟัน ก็แปรงให้ทั้งเช้าเย็น ให้จับมือช่วยกันแปรงด้วย พร้อมกับอาบอาบน้ำ หมอก็จะถามๆ กินนมชง หรือนมกล่อง กินขวดหรือเปล่า หมอก็บอกว่าถ้ากินขวดก็เลิกกินได้แล้ว แล้วก็ให้กินนมจืดดีกว่า นอกนั้นก็ตรวจรอบศีรษะ น้ำหนัก ส่วนสูง ตรวจพัฒนาการ ฟังเสียง ทำตามที่พูด หยิบจับทดสอบกล้ามเนื้อ ความจำ พอมารับวัคซีนอีกครั้ง ก็จะตรวจเหมือนเดิม มีสอนแปรงฟันให้น้อง ให้ทดลองทำดู ได้แปรงเด็กกับแปรงฟันผู้ใหญ่ของแม่และมียาสีฟันสำหรับแม่ด้วย พี่จดทุกอย่างไว้ในเล่มสีชมพูหมดเลย” (C2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2554)

B1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ตอนที่มาฉีดวัคซีน เค้าจะพาลูกไปอีกห้องหนึ่งแล้วให้แม่ไปอบรม เกี่ยวกับลูกนี้แหละ อบรมอะไร ไม่รู้จำไม่ได้เวลามาฉีดวัคซีนก็จะมีการเช็คแบบเดียวกันนี้ทุกครั้ง จำไม่ได้แล้ว ก็สอนเช็คในปาก โตมาหน่อยก็จะสอนแปรงฟัน เหมือนจะสอนเยอะนะ แต่จำไม่ได้แล้ว” (B1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2554)

B2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “พอออกจากโรงพยาบาลแล้วได้พาลูกมาทำฟัน 2 ครั้ง ที่โรงพยาบาล ก็พาลูกมาตอนฉีดวัคซีนได้ทาอะไรก็ไม่ได้รู้ที่ฟัน หมอบอกว่าเป็นฟลูออไรด์ทาที่ฟันของน้องจะช่วยป้องกันไม่ให้ฟันของน้องผุ แต่ก็ต้องทำต้องแปรงฟันด้วยก็ตรวจฟันเฉพาะที่มาฉีดวัคซีน หลังจากนั้นก็ยังไม่ได้พาลูกมาตรวจฟันเลย” (B2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2555)

D1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ตอนไปฉีดวัคซีนก็พาไปฉีดที่โรงพยาบาลแม่แดงตลอด หมอเค้าก็สอนเรื่องทั่วไปด้วย เรื่องฟันด้วย เรื่องฟันก็สอนเหมือนในเล่มสีชมพูที่เอาไปด้วย หมอเค้าก็บอกว่าต้องเช็คปากแบบนี้ๆ พอฟันขึ้นก็ต้องแปรงฟันแบบ

นี้ๆ ถ้าจำไม่ได้หมอเค้าว่าในหนังสือมี ว่างๆก็อ่านได้ แล้วก็ให้แปรงฟันเด็กน้อยๆมา อันนี้ แล้วก็สอนแปรง แต่พี่รันทันก็ไม่ยอมให้แปรง จะทาฟลูออไรด์มันก็ไม่ยอมให้ ทา ร้องแงง หันหน้าหนี แต่ก็ได้ทา” (D1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2556)

D2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ไปฉีดวัคซีนที่โรงพยาบาลก็จะได้ตรวจฟัน ด้วย ตอนก่อนตรวจฟันหมอเค้าก็จะสัมภาษณ์ก่อน ถามว่ากินนมหรือเปล่า กินนมอะไร อยู่ กินกล้วยกินข้าวบ้าง มี ก็ถามแล้วหมอเค้าก็ตักๆ ในกระดาด หมอเค้าบอกว่าพอกิน นมแล้วก็ต้องเช็ดปากเช็ดลิ้นให้สะอาด ถ้าฟันขึ้นแล้วก็ต้องแปรงฟันด้วย ฟันขึ้น ไม่ก็ซี่ ก็ต้องแปรงได้แล้ว ก็ได้แปรงฟันกลับมาด้วย หมอเค้าสอนแปรงฟันให้ ให้ลองแปรงดู ตอนนั้นน้องร้องแงงไม่ยอม หมอเค้าก็บอกว่าอยู่บ้านก็ต้องแปรงให้ด้วย แล้วก็บอก ให้เลิกกินนมขวด ให้เลิกให้ได้ก่อน 2 ขวบ ” (D2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2555)

2) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมารับวัคซีนและมาร่วม โครงการเมื่อลูกอายุได้ 9 เดือน 1 ครั้ง ได้เล่าประสบการณ์เมื่อพาลูกกลับมาฉีดวัคซีน ดังนี้

E เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “คลอดน้องแล้วก็พาไปฉีดวัคซีนที่โรงพยาบาล แม่แดง ก็เจอหมอคนเดิม ก็จะมีหมอมาสอนเรื่องอุ้มลูกให้นอนตัก เช็ดปาก เอาผ้าชุบน้ำ เช็ดในปาก เหมือนตอนแรกนี่แหละ แต่ก็ให้ลองเอาน้องนอนที่ตักแล้วก็เช็ดเหงือก เช็ด ลิ้น หมอเค้าก็จะดูว่าฟันขึ้นกี่ซี่แล้วเค้าก็จิกๆ ก็บอกถ้าฟันขึ้นน้อยๆ ก็เช็ดไปตามนั้น ก็ บอกว่ากินนมกินข้าวหรือยัง ให้กินข้าวได้แล้ว ฟันเริ่มขึ้นแล้ว นมก็ถ้าไปซื้อมาก็ให้เริ่ม ซู้ที่เป็นกล่องก็ได้เอานมจืด จะได้หักกินกล่องบ้าง หรือถ้าเป็นนมผงมาซูกก็เป็นนมจืด เอาใส่ช้อนให้น้องซดก็ได้” (E- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2555)

G1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “วันฉีดวัคซีนครั้งแรกพาไปเอง ตอน 9 เดือน หมอเค้าจะสัมภาษณ์ แบบนี้แหละ กินอะไรบ้าง ทำอะไรให้น้องกินที่บ้าน กินนม กินข้าว นอนหลับไหม ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง แล้วได้กระป๋าน้อยของเด็ก ได้ของเล่นมา อันนี้ ได้แปรงฟันน้อยด้วย (แสดงว่าได้ตรวจฟันด้วย) ไข่ได้ตรวจฟัน โกโก้ฟันดี ฟัน ขึ้นเร็ว ไม่มีแมง แล้วก็ได้ทายาที่ฟันด้วย เป็นยาสีเหลืองๆ ทาแล้วฟันจะเป็นยางๆ หนาๆ หอมๆ เค้าให้หัดนั่งคอกอาหารหลังทา ซักครึ่งวันเนี่ยมั้งแล้วก็ถามกินนมอะไร ก็ บอกว่ากินข้าวแล้ว กินนมบ้าง ก็กินกล่องบ้าง เค้าก็บอกอย่าให้กินอะไรหวานๆ ไม่ดี เดี่ยวฟันจะเป็นแมง แล้วก็บอกว่าถ้าเลิกขวดนมได้เร็วก็ดี” (G1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2555)

G2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ตอนที่ไปฉีดวัคซีนก็จะได้ตรวจพัฒนาการตามอายุ บางครั้งก็มีทาฟลูออไรด์ด้วย แต่พี่ก็ไม่ค่อยได้ดูฟันให้ลูกเท่าไรหรอก หมอบอกว่าฟันหน้าของน้องกำลังเริ่มขึ้น อย่าให้เป็นแมง แล้วก็พยายามให้ ให้แปรงฟันอันน้อยๆ กลับมาหัดแปรงที่ข้าง หมอเค้าก็สอนให้เช็ดเหงือก เช็ดลิ้น แล้วก็ถามว่ากินนมขวดหรือเปล่า ถ้ากินนมกล่องได้ก็ให้กินนมกล่อง กินนมจืด อย่าให้ให้กินนมหวาน นมช็อคโกแลต ให้เทใส่แก้วหรือกินในกล่องก็ได้” (G2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2554)

H1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ตอนหมอนัดมาฉีดวัคซีนครั้งแรก ตรวจฟันน้อง ตอนนั้นฟันยังดีอยู่ แล้วก็สอนเหมือนตอนคลอดนั่นแหละ ให้เช็ดปากเช็ดฟัน ฟันขึ้นมามากก็ให้ใช้ผ้าเช็ดไปด้วย ตอนนั้นฟันขึ้น 4 ซี่แล้ว ตอนนั้นยังไม่เป็นแมง หมอก็จะทาฟลูออไรด์ให้ ทาแปบเดียวเสร็จ น้องไม่ร้องให้ เห็นเด็กคนอื่นเค้าร้องกัน ก่อนทาทา เค้าก็ถามอะไรๆ ก่อน แบบ...กินนมอะไร ขวดหรือเปล่า กินกล้วยกินข้าวหรือยัง” (H1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2555)

H2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ जबพาลูกมาฉีดวัคซีนตอนเกิดใหม่ครั้งแรก ก็ตรวจฟัน ฟันขึ้นตามปกติ ได้แปรงฟัน หมอก็จะสอนให้เช็ดปากเช็ดฟันให้ลูก ให้เอาผ้าเช็ดคราบนมออกไม่ให้มีสีขาวๆ ติดอยู่ หมอก็ถามๆ กินนมแม่อยู่ไหม จีบก็บอกว่าไม่ได้กินแล้ว หมอเค้าก็ถามแล้วให้กินนมอะไร จีบก็บอกว่าให้กินนมขวดนมผง หมอก็บอกว่าให้เอานมจืดให้กิน ยี่ห้ออะไรก็ได้ เอามาซงให้กินใส่ขวดก็ได้ แต่โตมาต้องให้เลิกขวด ก็บอกว่าฟันขึ้นแล้วกินข้าวได้แล้ว แต่ก็ต้องเช็ดปากเช็ดฟันให้เหมือนตอนกินนม” (H2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2555)

3) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมารับวัคซีนและมาร่วมโครงการเมื่อลูกอายุได้ 1.6 ปี 1 ครั้ง ได้เล่าประสบการณ์เมื่อพาลูกกลับมาฉีดวัคซีน ดังนี้

K1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ตรวจฟัน แต่เป็นอีกห้องนึง ไม่ใช่ห้องของเล่น เป็นห้องที่เคยมาฝากท้อง ก็จะมีหมอมามาตรวจให้ แจกแปรงสีฟันคนละอัน ใครตรวจก็จะได้คนละอัน บางคนก็ร้องไห้ บางคนก็ไม่ร้อง นัทไม่ร้อง อ้าปากให้ตรวจได้ หมอบอกไม่มีฟันผุ ได้ทาทาสีฟัน ที่เป็นสีเหลืองๆ ติดเป็นคราบที่ฟันหน้า หมอบอกว่าเป็นอะไรนะ... ฟลูออไรด์ เหมือนจะได้แปรงฟันกลับมาด้วย หมอบอกว่าพุงนี้ให้ใช้แปรงใหม่แปรงเลย นัทมันเลือกสีชมพู หนูจำได้” (K1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2556)

K2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “พอถึงเวลาที่ให้ไปฉีดวัคซีน ก็พาลูกไปเองทุกครั้ง ตอนไปที่แม่แดงจะมีหมอฟันมาตรวจให้ด้วย ไปที่แม่แดงจะได้ตรวจเยอะ ก็ตรวจให้ บอกว่า ฟันดี ไม่เป็นแมง แล้วก็สอนให้แปรงฟัน ให้แม่เป็นคนแปรงให้ หรือช่วยแปรงก็ได้ แต่น้องยังแปรงเองไม่สะอาดเพราะมือแขนยังอ่อนอยู่ ให้แปรงให้สะอาดทุกซี่ หมอก็บอกว่าฟันดี ได้แปรงฟันอันน้อยๆกลับบ้านมาด้วย” (K2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2555)

L1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “พอเอาลูกมาฉีดวัคซีน ตรวจความดัน ชั่งน้ำหนัก ของลูกก็จะ ชั่งน้ำหนัก วัคซีนสูง พาลูกมาตรวจฟัน มีหมอฟันมาสอนเรื่องการดูแล มีแปรงฟันแจก หมอบอกว่าฟันขึ้นเยอะแล้วให้ใช้แปรงได้ ตอนแรกไม่ต้องใส่ยาสีฟัน ก็แปรงให้ทั่วๆ แล้วก็บอกให้เลิกนมขวดให้ได้ กินขวดได้ถึง 2 ขวบ ตอนนี่ก็เริ่มเลิกขวดนมได้แล้ว ถ้าเลิกได้เลยก็จะดีมาก มีการตรวจพัฒนาการของลูกด้วยก็เป็นปกติตามเกณฑ์เขา” (L1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2556)

L2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ครั้งแรกหมอเค้าให้กลับไปตรวจที่นครพิงค์ก่อน แม่ก็เคยพาน้องอ้อมไปฉีดวัคซีนด้วย เค้าตรวจพัฒนาการน้องอ้อมว่าปกติดี ไม่มีปัญหาอะไร วัคซีนอีกครั้งแม่ก็เลยพามาฉีดที่ รพ.แม่แดง มาตรวจพัฒนาการอีกครั้งก็ปกติดี แม่ก็ดีใจ ตรวจฟันหมอบอกว่าฟันขึ้นตามปกติแต่ฟันน้องอ้อมเริ่มกร่อนไปแล้ว ขึ้นมายังไม่เป็นซี่เลย หมอก็ถามว่าแปรงฟันให้ไหม แม่ก็ว่าแปรง มันท่อนของมันไปเอง หมอเค้าก็ทายาให้ที่ฟัน จะช่วยให้ฟัน ไม่ผุ แต่เค้าก็บอกแม่ต้องแปรงให้ด้วย อันที่มันท่อนไปแล้วก็ต้องแปรงเหมือนกัน” (L2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2555)

4) กลุ่มมารดาที่มาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และไม่ได้พาลูกกลับมาเข้าร่วมโครงการเมื่อมารับวัคซีน จะเล่าเหตุผลที่ไม่สามารถพาลูกมาฉีดวัคซีนที่โรงพยาบาลต่างๆกันไป ดังนี้

O1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “พอเกิดแล้วเค้าก็ให้เอาลูกกลับมาบ้าน แล้วก็ให้เอาลูกไปฉีดวัคซีนตามที่หมอบอก แต่เอาไปนครพิงค์ เพราะหมอที่นั่นเป็นคนนัดก็ตรวจหลายอย่างเป็นห้องๆ เค้าให้เดินเข้าไปเป็นห้องๆ แล้วก็มิโบให้หมอเขียนแล้วเค้าก็เอากลับไว้ บอกว่าลูกปกติดี ไปฉีดวัคซีน 2-3 ครั้ง พี่ไม่แน่ใจ พี่ก็ไปตามที่เค้านัดทุกครั้ง” (O1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2554)

O2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “หนูก็คลอดน้องออกมาตอน 7 เดือนกว่าๆ แล้วนครพิงค์ก็นัดไปตลอด ไปตรวจไปฉีดวัคซีน หนูก็ไปด้วยทุกครั้ง เพราะหนูก็ยังความดันสูงอยู่ ตอนนี่ก็ยังกินยาอยู่ หมอตรวจเลือดน้องแล้วบอกว่าเป็นธาตุสี่เมีย เป็น

พาหะ เล้าบอกให้สังเกตอาการดูไปเรื่อยๆ ไปฉีดวัคซีนตามที่หมอนัด” (O2- สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2555)

P1 เป็นมารดาที่มีลูกพันธุ์ “พี่พาน้องไปฉีดวัคซีนที่อนามัย หมอเค้ามาฉีดให้ ง่ายดี ไม่ต้องไปโรงพยาบาล ก็ฉีดที่อนามัยทุกครั้ง” (P1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2555)

P2 เป็นมารดาที่มีลูกพันธุ์ “พาน้องไปฉีดวัคซีนที่คลินิกในเมือง คนแถวๆ บ้านเค้าไปฉีดกันแล้วบอกว่าดี ก็เลยพาไป พอดีจะพาไปตรวจที่เป็นผดๆเป็นผื่นด้วย เค้าก็นัดไปดู พอผื่นหายก็เลยรวดคิดเลย ก็ไปตลอดเป็นไข้ ตัวร้อนก็พาไป พาถึงเวลาฉีดยา หมอเค้าก็จะบอกให้มาฉีดวัคซีนได้แล้ว” (P2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2555)

4.2.3 ประสิทธิภาพในการดูแลช่องปากในช่วงที่ฟันน้ำนมยังไม่ขึ้น มารดาที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่สามารถเล่าประสบการณ์ในการดูแลช่องปากของลูกในช่วงที่ฟันน้ำนมยังไม่ขึ้นคือการใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดทำความสะอาดในปากของลูก ซึ่งมารดาแต่ละคนได้เล่าประสบการณ์ต่างๆ กัน อาทิ

1) กลุ่มมารดาที่มาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมาร่วมโครงการเมื่อมารับวัคซีน 9 เดือน และ 1.6 ปี ได้เล่าประสบการณ์ในการดูแลช่องปากของลูกในช่วงที่ฟันยังไม่ขึ้น ดังนี้

A1 เป็นมารดาที่มีลูกพันธุ์ไม่ผุ “เค้าให้ใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นบิดหมาดๆ แล้วล้วงเข้าไปเช็ดในปากน้องโดยเฉพาะที่ลิ้น ให้ล้วงแล้วกวาดเอาคราบนมที่ติดลิ้นออกให้หมดจะเป็นการให้เด็กคุ้นเคย ก็ทำทุกวันละ ไม่อแง ไม่เคยมีปัญหา” (A1- สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2554)

A2 เป็นมารดาที่มีลูกพันธุ์ไม่ผุ “ตอนที่น้องยังไม่มีฟันขึ้นก็จะทำความสะอาดเหงือกและลิ้นให้น้อง พี่ก็จะใช้ผ้าอ้อมชุบน้ำอุ่นบิดให้หมาดเอาพันกับนิ้วชี้ แล้วล้วงเอาเข้าไปเช็ดเหงือกเช็ดลิ้นให้น้องแม่พี่เป็นคนบอกพี่เอง ว่าอย่าให้ลิ้นเป็นฝ้า แต่แม่พี่ว่าถ้าใช้ผ้าอ้อมเปียกก็จะยิ่งดี มันจะเป็นยาด้วย แต่พี่ไม่ใช่ ใช้น้ำธรรมดาก็ได้ แรกก็ไม่ค่อยยอมบิดหน้าหนีพอบ่อยๆ เข้าสงสัยคงเริ่มชินก็ปล่อยให้พี่ทำ” (A2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2555)

C1 เป็นมารดาที่มีลูกพันธุ์ไม่ผุ “มีถุงมือน้อยๆ ไว้เช็ดปากให้ลูก พี่ก็ทำตามที่คุณหมอบอก ย่าเค้าเย็บให้อีกหลายอัน อันเก่ามันเริ่มสีเหลืองๆ เหมือนขึ้นราด้วย ก็ใช้มาตลอดจนรู้ว่าฟันเริ่มขึ้น มันเกี้ยวถุงมือ จิตๆ ก็เช็ดฟันด้วยเลย น้องก็นิ่งเวลา

เช็ด บางทีก็ดูนิ้ว บางทีก็หลับไปเลย หมอมาเยี่ยมที่บ้านก็เอาถุงมืออันใหม่มาให้อีก”
(C1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2554)

C2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ส่วนใหญ่ใช้ผ้าอ้อมเอาชุปน้ำธรรมดา บิดให้แห้งเช็ดในปากให้ลูกช่วงแรกตอนฟันยังไม่ออกเอาผ้าเช็ด แต่พอฟันขึ้นมีแรงๆ ขึ้นมา ชีสองซี่ ก็ยังเอาผ้าเช็ดอยู่” (C2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2554)

B1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ช่วงคลอดใหม่ๆ ดูแลดี ก็จะเช็ดปากให้หลังกินนม หมอสอนสอนตอนฝากท้อง ในสมุดก็จะมียกไว้ ก็เช็ดให้ แม่หนูก็จะมาช่วย เลี้ยงตอนกลางวัน ก็จะช่วยเช็ดปากให้ด้วย แม่เค้ารู้อยู่แล้วไม่ต้องบอก ถ้าเห็นลิ้นสีขาวๆ แม่เค้าก็จะเช็ดออกให้ ตอนเย็นแม่ก็จะกลับไปนอนบ้าน เช้าก็มาใหม่แต่เช้าเลย”
(B1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2554)

B2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “คลอดแล้วอยู่บ้าน ก็ทำตามที่หมอสอน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นคนทำมากกว่า ย่าเค้ารู้เอง ไม่ต้องสอน ก็จะทำให้เอาผ้าเช็ดปากเช็ดลิ้นให้ แล้วก็คอยดูตลอด ทำทุกวันตอนอาบน้ำเสร็จก็จะเช็ดให้ บางทีก็หลังกินนมแล้วแต่” (B2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2555)

D1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ตอนที่ฟันยังไม่ขึ้น ทำความสะอาดแบบใช้ผ้าอ้อม ชุบน้ำอุ่น มาบิด แล้วก็เอานิ้วชี้แล้วก็ล้วงเข้าไปในปากน้อง ทำวันละครั้ง ตอนเช้า พร้อมกับอาบน้ำ กวาดเอาคราบที่ลิ้นออกมาด้วย คนเฒ่าเค้าบอกกันมาอีกที ตอนที่ออกจากโรงพยาบาล ยายจะเป็นคนทำให้ ยายจะดูน้องตลอด เพราะพี่ผ่าคลอดจะยังดูแลไม่ค่อยได้ เจ็บแผลมาก พี่ยังต้องพักผ่อนอยู่ พอเริ่มแข็งแรงพี่ก็จะมาช่วยยายทำด้วย” (D1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2556)

D2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ตอนนั้นช่วงกลางวันแม่ของคู่จะเป็นคนเลี้ยงลูกให้ แต่ตอนเย็นคู่จะกลับมาเลี้ยงลูกเองเวลาคู่อาบน้ำให้ลูกก็จะเอาผ้าชุบน้ำมาเช็ดในปากลูกด้วย ส่วนใหญ่แล้วแม่คู่จะเป็นคนอาบน้ำให้ เคยเห็นแม่เอาผ้าเช็ดให้เหมือนกัน อาจจะไม่ใช่ทุกวันแต่ก็ทำให้ไม่ให้ลิ้นขาว แม่คู่ก็ดูแลทุกอย่างตอนกลางวัน”
(D2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2555)

2) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมารับวัคซีนและมาร่วมโครงการเมื่อลูกอายุได้ 9 เดือน 1 ครั้งได้เล่าประสบการณ์ในการดูแลช่องปากของลูกในช่วงที่ฟันยังไม่ขึ้น ดังนี้

G1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ก็เอาผ้าชุบน้ำเช็ด ผ้าอ้อมนี้แหละ เอาชุบน้ำที่กิน น้ำในขวดที่น้องกินนั้นแหละ เราก็เอายกดลงผ้าอ้อม แล้วก็เอาเข้าไปเช็ดในปากในลิ้น ส่วนใหญ่ก็ทำทุกครั้ง ป้าจาทาให้เวลาไม่อยู่บ้าน แต่ปกติก็ทำเองทำทุกวัน แต่ตอนที่ฟันขึ้นซี่แรก ป้าจาชัดแล้วก็เจอฟันแข็งแรง ก็รีบบอก ก็มาดูกันทั้งบ้านเลย เช็ดรอบๆฟัน จนได้ 6-7 เดือน” (G1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2555)

G2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ช่วงคลอดใหม่ๆ ก็อยู่บ้านปู่ย่า พี่ก็จะดูแลตลอด แต่เวลาอาบน้ำก็จะมียามาช่วยด้วย ต้องหยิบโน่นนี่ทำคนเดียวไม่ค่อยไหว พออาบเสร็จพี่ก็จะเอาผ้าชุบน้ำเช็ดในปากตลอด ทำทุกวัน ก็ทำตามที่ชาวบ้านเค้าสอน ต่อๆกันมานั่นแหละ ก็ไม่ให้ลิ้นเป็นฝ้า น้ำนม ไม่งั้นจะดูคนไม่ดี เค้าก็บอกมาแค่นี้แหละ” (G2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2554)

H1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “คลอดใหม่ๆอาบน้ำก็จะเอาผ้าชุบน้ำเช็ดในปากให้ ช่วยกันเลี้ยงกับยาย ยายก็จะเป็นคนทำให้ อาบน้ำทาแป้ง ตั้งแต่คลอดใหม่ๆ แล้ว ยายก็จะเอาผ้าเช็ดเหงือกเช็ดลิ้นให้ด้วย แต่อ่อนก็ทำให้บ้าง ส่วนใหญ่ยายเป็นคนทำให้ ก็ทำอยู่บางวันก็ทำบางวันก็ไม่ได้ทำ” (H1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2555)

H2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ย่าจะเป็นคนเช็ดปากให้น้องหลังกินนม ตามวิธีคนเฒ่าคนแก่เค้า ปกติย่าจะเช็ดให้จิบเคยเห็นยาทำก็หลายครั้งอยู่ แต่ไม่ได้ทำทุกวันจิบไม่ค่อยได้ทำเท่าไร ไม่กล้าทำด้วยตอนนั้นยังอ่อนๆอยู่” (H2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2555)

3) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมารับวัคซีนและมาร่วมโครงการเมื่อลูกอายุได้ 1.6 ปี 1 ครั้งได้เล่าประสบการณ์ในการดูแลช่องปากของลูกในช่วงที่ฟันยังไม่ขึ้น ดังนี้

K1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “หมอฟันมาสอนเช็ดปาก เอาผ้าที่เย็บเป็นถุงๆมาให้ ให้เอานิ้วใส่แล้วก็ชุบน้ำ เอาเช็ดในปาก แต่หนูว่ามันยาก เอาผ้าอ้อมพันนิ้ว แล้วเช็ดง่ายกว่า หนูนี้มันซุกยาก หายด้วย เอาผ้าอ้อมเช็ดแล้วก็ซักพร้อมๆกันเลย หมอเค้าบอกว่าใช้ผ้าอ้อมเช็ดก็ได้ กลับมาบ้านก็เอาถุงที่หมอเค้าให้มา 3 ถุงอยู่ในซองมาให้ก็ซักบางทีก็ไม่แห้ง บางทีก็หาย เหลืออยู่อันเดียว ยายก็เลยบอกให้เอาผ้าอ้อมเปียกขึ้นมา

เช็ด แต่หนูว่ามันสกปรก เลยเอาชุปน้ำอุ่นๆแทน ก็ได้เหมือนกัน” (K1- สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 18 มกราคม 2556)

K2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “เรื่องทำความสะอาดในปากนี้ ก็จำได้ว่าเคย เช็ดลิ้นให้ตอนฟันยังไม่ขึ้น เอาผ้าเข้าไปเช็ดๆ เคื่อบอกกันว่าถ้าปล่อยลิ้นเป็นสีขาวจะ คุณนมไม่ได้ ก็ต้องเช็ดออกให้ พอลิ้นเริ่มเห็นขาวๆ เราก็เช็ดออกให้ จำไม่ได้ใครบอก เคื่อบอกต่อกันมา คนแถวนี้ก็รู้” (K2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2555)

L1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “กลับมาบ้านหลังคลอดแม่กับยายอีฟก็มา ช่วยกันเลี้ยงน้องอิม กินนม อาบน้ำ ก็เช็ดแบบที่หมอสอนมาจากโรงพยาบาลนั่นแหละ มีผ้าผืนเล็กๆ ให้มาด้วยเอาไว้เช็ดในปาก อีฟก็ทำ เอาผ้าอ้อมชุบน้ำเช็ดให้ทั่วปากทั่วลิ้น ไม่ให้มีสีขาวๆติดลิ้น ก็ทำทุกวัน อีฟทำบ้าง ยายบ้าง หม่อนบ้าง ก็ช่วยกันเลี้ยงแล้วแต่ ว่าใครจะเห็นก็จะทำให้” (L1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2556)

L2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “เกิดออกมาช่วงสองสามเดือนแรกใช้ผ้าอ้อม เช็ดเหงือกเช็ดปาก 2-3 วันก็ทำทีนี้ ไม่ขาด แม่ น้องมาเหมียวเป็นคนทำให้ แม่นี้แหละ เป็นคนบอกเอง แม่ของแม่สอนมา แม่ก็เลี้ยงลูกมาหลายคนแล้วคนเฒ่าทำกัน เคื่อบอกต่อกันมา จริงๆแล้วเค้าให้ใช้ผ้าอ้อมเช็ดลิ้นด้วยซ้ำ แต่แม่ไม่ใช่ น้ำธรรมดาก็พอ” (L2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2555)

4) กลุ่มมารดาที่มาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และไม่ได้พาลูกกลับมาร่วมโครงการเมื่อ มารับวัคซีน ได้เล่าประสบการณ์ในการดูแลช่องปากของลูกในช่วงที่ฟันยังไม่ขึ้นดังนี้

O1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “พื่อบน้ำให้เองตั้งแต่คลอดแล้ว ก็ทำเองมา ตลอด ในปากก็ทำ เอาผ้าเข้าไปเช็ดด้วย ที่เคยเลี้ยงลูกมาแล้วก็ทำตามแบบเดิม เอา ผ้าอ้อมเปียกเช็ด เคื่อบอกต่อกันมา ไม่ให้ลิ้นเป็นฝ้าน้ำนม ไม่ได้ทำบ่อยนะ เห็นฝ้า ขึ้นขาวๆก็เช็ดให้” (O1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2554)

O2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ตอนเกิดใหม่ๆ หนูก็จะเอาผ้าชุบน้ำเช็ด ปากเช็ดลิ้นให้ตลอด พอฟันขึ้น ได้สามสี่ซี่ก็ยังเช็ดให้อยู่ จนฟันเริ่มเยอะเลยไปซื้อแปรง ให้ ก็คนแก่เค้าสอนกันมา คนเฒ่าที่มาเยี่ยมที่บ้านก็บอกเหมือนกัน ต้องเอาผ้าเช็ดปาก ให้เด็ก ไม่งั้นน้ำนมจะติดปากติดลิ้น เด็กจะไม่ยอมคุณนม” (O2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2555)

P1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ฟันยังไม่ขึ้นก็ไม่เคยแปรงนะ กินนมแล้วก็กิน น้ำเอา ไม่มีฟันก็ยังไม่แปรง ไม่ได้เช็ด ไม่ได้ทำอะไร ก็อยู่ปกติธรรมดาจนฟันขึ้นนี่

แหละ ก็เริ่มแปรงฟันตอนฟันขึ้น ได้ซัก 2-3 ซี่” (P1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2555)

P2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ช่วงแรกที่ฟันน่องยังไม่ขึ้น จะใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดเหงือกให้น้อง ทำตามที่หมอสอน แล้วก็ดูจากในสมุดที่มาฝากท้อง ตอนที่ฟันยังไม่ขึ้นก็ใช้ผ้าเช็ดตลอด ก็จะทำให้เฉพาะช่วงเช้า” (P2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2555)

4.2.4 การดูแลช่องปากและการแปรงฟันเมื่อมีฟันน้ำนมมารดาที่เข้าร่วมโครงการได้ประสบการณ์ในการดูแลช่องปากและการแปรงฟันของลูกในช่วงที่ฟันน้ำนมขึ้นอาทิ

1) กลุ่มมารดาที่มาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมาเข้าร่วมโครงการเมื่อมารับวัคซีน 9 เดือน และ 1.6 ปี ได้เล่าประสบการณ์ในการดูแลช่องปากและการแปรงฟันของลูกในช่วงที่ฟันน้ำนมขึ้นแล้ว ดังนี้

A1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “เราเริ่มหัดให้น้องใช้แปรงฟันตอนอายุขวบกว่าตอนนั้นฟันของน้องก็ขึ้นบ้างแล้ว แปรงสะอาดบ้างไม่สะอาดบ้างก็ตามอายุเด็กมัน เราก็ช่วยแปรงบ้างตามที่หมอบอกมา แปรงเช้าแปรงเย็น บางวันตอนเย็นก็ไม่ได้แปรงเพราะน้องหลับไปก่อน แต่ส่วนใหญ่ก็จะแปรงตอนอาบน้ำกินข้าวกินนมเสร็จ” (A1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2554)

A2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “พอฟันขึ้นพี่ก็สองซี่ยังใช้ผ้าอยู่ พอเริ่มขึ้นหลายซี่ก็เปลี่ยนมาใช้แปรงฟันแทนผ้า น้องก็ยอมให้ทำทุกวันนี้ลูกพี่จะหยิบแปรงฟันมาแปรงเองโดยที่พี่ไม่ต้องบอกเค้าจะรู้เวลาของเค้าเองโดยอัตโนมัติเลย ตื่นมาตอนเช้าต้องแปรงฟัน ก่อนนอนก็ต้องแปรงฟัน ทุกวันพี่จะแปรงให้เค้าอีกรอบก่อน แล้วค่อยอาบน้ำ บางทีพี่ก็จะแปรงด้วยกันกับเค้า” (A2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2555)

C1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ตอนเช้าตื่นมาก็จะอาบน้ำ แปรงฟันให้ตอนนี้พี่จะทำให้เอง เมื่อก่อนจะเป็นคนทำให้ พี่ก็ทำตามแบบที่ย่าทำ ย่าเค้าก็จะเป็นคนแปรงให้ เค้าบอกว่าแปรงเองมันไม่สะอาด ปากจะเหม็น เวลาอาบน้ำย่าเค้าก็จะขัดๆ ถูๆ โคลให้น้องทุกวันตอนเย็นนะ น้องเค้าก็จะไม่ค่อยเล่น ส่วนใหญ่จะยืนนั่งให้อาบน้ำ แปรงฟัน ถ้าวันไหนงอแงบ้างก็จะถามว่า เสร็จยังๆ เร็วๆหน่อย แค่นั้น แต่พี่ก็แปรงฟันอาบน้ำให้ทุกวันพี่จะแปรงฟันให้ตอนอาบน้ำตอนเย็น แล้วก็จะไม่ให้กินอะไรแล้ว นอกจากนม กินนมก่อนนอน แล้วก็หลับเลย” (C1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2554)

C2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “พอน้องตื่นพี่จะแปรงฟันตอนอาบน้ำและ
สระผมให้ ต้องสระผมตอนเช้าจะได้แห้ง ถ้าตอนเย็นจะหลับไปเลย ทำให้เป็นเชื้อราได้
พอน้องกินข้าวเสร็จแล้วพี่จะมาเปิดร้าน ตอนเย็นจะกินข้าวก่อนแล้วค่อยอาบน้ำก่อน
นอน พี่จะช่วยแปรงตลอด แต่เริ่มหัดให้แปรงเอง แต่ถ้ามีนม ขนมหางวัน พี่ก็จะให้
บ้วนปากก่อนนอน” (C2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2554)

B1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “แปรงบ้างไม่แปรงบ้างแต่จะเป็นคนแปรงให้
ตอนอาบน้ำ วันนึงอาบน้ำตอนเย็นครั้งเดียว ตอนเช้าไม่ได้อาบน้ำให้ อาทาคมันเย็น กลัว
ไม่สบาย ก็แปรงเฉพาะตอนอาบน้ำ พอเริ่มจับแปรงได้ก็ปล่อยให้ตัวเอง แปรงเอง
ก็จะแปรงนาน บางวันก็แปรงเดียว แม่จะไปยื่นฝ่า แต่ไม่ได้แปรงให้ ไม่ยอมให้แปรง
ให้” (B1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2554)

B2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “น้องมีลูกคนเดียวอยู่ ย่าเค้าก็มีหลานคนเดียวก็
เลยตามใจจนทำให้ลูกเอาแต่ใจตัวเอง ก่อนนอนก็ไม่ยอมแปรงฟัน ตอนลูกเล็กอยู่ช่วงที่
ฟันขึ้นใหม่ๆ ฟันน้องดีมากไม่ผุไม่เป็นแมง ก็เช็ดปากเช็ดเหงือกให้ตั้งแต่ยังไม่ขึ้น พอ
ฟันขึ้นก็แปรงให้ ตอนเด็กๆก็จะแปรงให้ทุกวันเลย ทั้งเช้าทั้งเย็น แต่เดี๋ยวนี้คือไม่ยอม
แปรงฟัน หมอเค้าก็บอกนะว่าต้องแปรงฟัน แต่ก็พยายามแล้วมันไม่รู้จะทำยังไง บาง
วันต้องหลอกให้ไปแปรงกับเด็กข้างบ้าน ไม่ยอมให้แม่แปรงให้จะแปรงเอง แปรงแบบ
ซ้ายทีขวาที ก็ยื่นฝ่าดูน้องแปรงนะ บางครั้งก็แปรงให้ดูด้วย แล้วให้ลูกแปรงตามเคย
ลองแปรงให้ซะ แต่ทำได้แปรงเดียวก็ไม่ยอมให้แปรงให้แล้ว จะแปรงเอง แล้วก็หัน
หน้าหนีไปแต่ก็ได้เท่านั้นไม่รู้ว่าจะทำยังไงแล้ว” (B2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน
2555)

D1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “พอฟันเริ่มขึ้นแล้วก็จะใช้แปรงสีฟัน ตามพ่อ
ตามแม่ น้องจะจับแปรงสีฟันมาแปรงเอง เลียนแบบพ่อกับแม่ แต่จะไม่ยอมให้ใคร
แปรงให้เลย พี่เลยได้แต่ยื่นดูแล้วก็บอกว่าแปรงแบบนี้ๆ ปกติจะแปรงทุกเช้า แต่ตอน
เย็นจะเอาแปรงมาคาบๆอมๆเฉยๆ ไม่ค่อยตั้งใจเหมือนตอนเช้าทุกวันนี้ก็แปรงเอง ไม่
ยอมให้ใครแปรงให้ ส่วนใหญ่ยายจะเป็นคนดูแล เพราะบางทีพี่ต้องไปประชุม ไปโน่น
นี่กลับดึก ยายก็จะเป็นคนคอยดูแล” (D1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2556)

D2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ลูกชอบคือตอนเด็กก็ยอมให้เราทำอยู่แต่พอ
โตก็เริ่มคือถ้าเราไม่บังคับให้แปรงฟัน เค้าก็จะไม่ค่อยยอมแปรงฟัน ทั้งเช้าและก่อน
นอน เช้ายังพอแปรงได้หน่อย แต่คำนี้ไม่ยอมเลย ไม่รู้ทำไมเหมือนกัน ตอนแรกๆ
น้อยๆก็บังคับให้แปรงได้อยู่ แต่โตมาน้อยนี้ไม่ยอมเลย จนปัญญาละ” (D2-
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2555)

2) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมารับวัคซีนและมาร่วมโครงการเมื่อลูกอายุได้ 9 เดือน 1 ครั้ง ได้เล่าประสบการณ์ในการดูแลช่องปากและการแปรงฟันของลูกในช่วงที่ฟันน้ำนมขึ้นแล้ว ดังนี้

E เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “พอฟันของน้องเริ่มขึ้นก็ใช้แปรงฟันแต่ไม่ได้ใช้ยาสีฟันร่วมด้วยเพราะน้องยังน้อยอยู่กลัวจะกลืนยาสีฟัน ทำเข้าเย้นเหมือนเดิม น้องยอมให้ทำไม่แฉะ พี่เป็นคนแปรงให้น้องเอง พอน้องโตมาหน่อยเห็นพี่แปรง ก็อยากจับแปรงเองบ้าง พี่ก็หัดให้น้องแปรงฟัน เริ่มให้ใช้ยาสีฟันแล้วแต่ก็ไม่บีบใส่ให้น้องเค้าเยอะ ใส่นิดเดียวกลัวเผ็ด แต่พี่ลองชิมยาสีฟันเด็ก จะออกหวานๆ นะ น้องเค้าแปรงพี่ก็แปรงด้วย เราแปรงด้วยกันทุกวัน ตอนนี้ก็ยังแปรงด้วยกันทุกวันทั้งเช้าทั้งค่ำ” (E- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2555)

G1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ตอนเย็นกินข้าวเสร็จก็จะเล่นของเล่น ดูการ์ตูน แล้วก็อาบน้ำ ก่อนอาบน้ำ ก็จะแปรงเองไม่ค่อยชอบให้หนูแปรงให้ จะเป็นเล่นมากกว่า แต่หนูก็ตรวจดูตลอดนะ ถ้าไม่สะอาดมีขนมมีชีฟันเหลืองๆ ก็จะให้ไปแปรงใหม่ แต่ถ้าตอนเช้า หนูจะแปรงให้ เดี่ยวซ้ำ” (G1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2555)

G2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “พอฟันขึ้นได้ชักขบนี้แหละ ก็จะเริ่มใช้แปรงฟัน พอได้ชัก 2 ขวบ ก็หัดให้แปรงเอง ตอนแรกๆ พี่ก็จะช่วยกันแปรง บางทีก็แปรงให้เลย ถ้าให้แปรงเองจะไม่เสร็จชักที่มัวแต่เล่นน้ำกลายเป็นหวัด พอแปรงเองได้พี่ก็จะปล่อยให้เค้าจับแปรงเอง หนูไปดูมา แต่ตอนเช้าส่วนใหญ่พี่จะบังคับให้แปรง ถ้าเช้าพี่ก็จะไปยืนเฝ้า หรือบางทีก็แปรงให้” (G2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2554)

H1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ตั้งแต่เด็กมาแล้ว ยายจะเป็นคนอาบน้ำให้น้อง ก็แปรงฟันให้นะ แปรงทุกครั้งที่อยู่บ้านเลย แต่น้องไม่ค่อยยอมแปรง ไม่ชอบแปรงมาตั้งแต่เด็กๆ แล้ว บางทีก็จะปวดฟัน เคยปวดหลายครั้งแล้ว งอแงมาก น้ำลายจะไหลย้อยเลย” (H1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2555)

H2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “แปรงฟันทุกวัน พ่อจะเป็นคนแปรงให้ตอนอาบน้ำตอนเช้า ตอนเย็นก็แล้วแต่วันบางวันอาบน้ำก็แปรง แต่ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้แปรง เพราะน้องจะนอนหลับเร็ว บางครั้งไม่ถึงสองทุ่มก็หลับแล้ว หรือบางครั้งแปรงตอนอาบน้ำแล้วก็ยังกินขนมกินข้าวอยู่” (H2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2555)

3) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมารับวัคซีนและมาร่วมโครงการเมื่อลูกอายุได้ 1.6 ปี 1 ครั้ง ได้เล่าประสบการณ์ในการดูแลช่องปากและการแปรงฟันของลูกในช่วงที่ฟันน้ำนมขึ้นแล้ว ดังนี้

I เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ตอนนี้ก็ให้แปรงฟันวันละ 2 ครั้ง เช้ากับก่อนนอน กินขนมเยอะ กินไปเรื่อย ก็ต้องแปรงฟันดีๆ เดี่ยวจะเป็นแมง จะแปรงให้น้องด้วย ตอนน้องยังเล็ก ตอนฟันขึ้นใหม่นี้แปรงให้ตลอด แต่ตอนนี้ได้ 3 ขวบแล้วก็หัดให้น้องแปรงเอง แต่ก็ยังไม่ปลอยนะ ต้องไปคอยช่วยด้วย ไม่งั้นมันจะไม่เกลี้ยง ” (I- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2555)

K1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ที่บ้านแปรงตลอด หนูแปรงให้เอง แปรงทุกวัน แปรงก่อนอาบน้ำ หนูจะแปรงให้ก่อน จนเสร็จ แล้วค่อยอาบน้ำ ตอนเย็นหนูก็แปรงให้ กินข้าวเย็นเสร็จ ก็แปรงให้ ก่อนนอนต้องแปรงให้ ก็มันแปรงเองไม่สะอาดหรอก แปรงมั่งเล่นมั่ง ไม่หมด ต้องแปรงให้ก่อน แล้วจะแปรงเล่นจะคาบ จะกัดก็แล้วแต่” (K1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2556)

K2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “พอฟันขึ้นช่วงแรกก็จะแปรงให้ก่อน แล้วก็ค่อยๆ หัดให้แปรงฟันเอง จับมือแล้วก็ดูไปดูมาให้ทั่ว ข้างบนข้างล่าง ข้างนอกข้างใน เอาให้ทั่ว พอแปรงได้แล้วก็แปรงเองมาตลอด ตอนเย็นกินข้าวเสร็จ เล่นดินอะไรๆ เสร็จละ ก็จะพาไปอาบน้ำก็ให้แปรงฟันก่อนอาบน้ำ ยืนที่อ่างหน้าห้องน้ำ พี่ก็จะมาเตรียมผ้าเช็ดตัว เสื้อผ้าไว้ แล้วก็ไปดูน้องแปรงฟันก็จะเสร็จพอดี บางทีแม่ก็จะช่วยดู ซ้ายขวาข้าง พอแปรงเสร็จก็จะไปอาบน้ำให้ อาบน้ำเสร็จก็กินข้าว ดูทีวี เล่น แล้วก็นอน เป็นแบบนี้ทุกวัน” (K2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2555)

L1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “เมื่อตอนเด็กๆ ใช้ผ้าเช็ด แล้วอีฟก็จะเอาแปรงฟันแปรงให้ด้วยอีฟจะเป็นคนแปรงให้เองตอนเช้า ตอนเย็น แต่พอเริ่มโตมาหน่อยจะแล้วแต่อารมณ์ ถ้าอยากแปรงก็จะแปรงเอง อยู่ๆ ก็ไม่ยอมให้แปรงให้ เคยบังคับหลายครั้ง ถ้าบังคับจะโกรธ ก็จะอแง ร้องให้ ทุบแม่ ทุบยาย โกรธจะเม้มปาก กัดปากตัวเอง ถ้าเค้าจะแปรงเค้าก็จะแปรงเอง บอกอะไรไม่ค่อยจะฟัง ” (L1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2556)

L2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ก็ไม่ค่อยได้แปรงฟันให้หรอก มันไม่ค่อยยอม ตั้งแต่ฟันขึ้นใหม่ๆ แล้ว มันค่อยๆ กร่อนไปเอง หมอเค้าก็บอกให้แปรงนะ ตอนแรกๆ ก็พอได้อยู่ แต่ตอนนี้บอกว่าเจ็บ แม่ก็แค่ให้เอาแปรงดูเบาๆ แล้วก็บ้วนปากเอา บางทีแค่บ้วนปากเฉยๆ ยังบอกว่าเจ็บเลย ก็แปรงบ้างไม่แปรงบ้าง แม่ก็จนปัญญาละ ถ้าไปบังคับให้เองก็จะกวน แม่ไม่ได้พักอีก ” (L2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2555)

4) กลุ่มมารดาที่มีร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และไม่ได้พาลูกกลับมาร่วมโครงการเมื่อมารับวัคซีนได้เล่าประสบการณ์ในการดูแลช่องปากและการแปรงฟันของลูกในช่วงที่ฟันน้ำนมขึ้นแล้ว ดังนี้

O1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “แปรงฟันบางวันก็แปรง บางวันก็ไม่แปรง ไม่ได้ออกไปไหน ตื่นมาก็วิ่งเล่นอยู่ในนี้ ตอนบ่ายๆก็จะอาบน้ำให้ ตอนน้อยๆกว่านี้ ก็แปรงให้อยู่ พอแปรงเองได้ก็ให้แปรงเอง ก็บอกให้แปรงมันก็แปรง บางทีเห็นพ่อแม่แปรงมันก็จะแปรง มันชอบใช้แปรงอันใหญ่ จะเหมือนของพ่อของแม่ ของเด็กไม่ยอมใช้ ชื้อมาให้ก็ไม้อา จะเอาแบบผู้ใหญ่ ก็แล้วแต่มัน ” (O1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2555)

O2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ค่อยๆแปรงให้ตั้งแต่เด็ก ตอนโตมาได้ชัก หน่อยเวลาเราแปรงให้น้องจะเริ่มแย่งแปรง ไม่ยอมให้แปรงให้ พอมาดูฟันยังไม่สะอาด ขนมนี่มาคิดฟันอยู่ ยิ้มมายังเห็นอยู่เลย หนูก็เลยต้องแปรงให้ก่อนแล้วค่อยให้แปรงเอง ก็เป็นมาเรื่อยๆ น้องก็เลยชอบคาบแปรงเวลาอาบน้ำ แปรงฟันก็ต้องแปรงทุกวัน มันจะได้สะอาด ไม่รู้ว่าใครบอกแต่ก็รู้ว่าต้องให้ในปากสะอาดด้วย ” (O2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2555)

P1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “แปรงฟันตามปกติธรรมดาแหละ ตอนเช้า แล้วก็ก่อนนอน บางวันก็แปรงบางวันก็ไม่แปรง โดยเฉพาะเวลาจะเข้านอน พี่ก็บอกทุกครั้ง ไม่ค่อยยอมฟังที่พี่บอกสักเท่าไร บางทีก็หลับเลยดูทีวีแล้วก็รวดหลับ บางทีก็เดินเข้าไปนอนเลย ก็ไม่ได้บังคับอะไร ค่อยแปรงตอนเช้าเอา ปกติถ้าไม่แปรงตอนก่อนนอนก็จะแปรงให้ตอนเช้า ” (P1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2555)

P2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ตอนนี้แปรงฟันเองได้แล้ว แต่แม่ก็ยังต้องยืนเฝ้าอยู่ ไม่งั้นจะไม่ยอมแปรง ตอนกลางวันก็จะได้แปรงฟันที่โรงเรียนด้วย แต่กลางคืนจะแปรงเป็นบางวัน บางวันก็จะหลับไปเลย น้องจะกินข้าวเย็นหลังจากอาบน้ำ ก็จะได้แค่บ้วนปากก่อนนอน หรือบางวันก็จะได้แปรงฟันบ้าง หรือบางวันก็หลับเลย ” (P2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2555)

4.2.5 การใช้ขวดนมและชนิดของนมที่ลูกได้รับประทานมารดาที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละรายสามารถเล่าประสบการณ์ในการเลือกวิธีการและชนิดของนมให้ลูกภายหลังจากเลิกนมมารดาได้อาติ

1) กลุ่มมารดาที่มาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมาร่วมโครงการเมื่อมารับวัคซีน 9 เดือน และ 1.6 ปี ได้เล่าประสบการณ์ในการเลือกวิธีการและชนิดของนมให้ลูกภายหลังจากเลิกนมมารดา ดังนี้

A1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ให้น้องเริ่มกินนมผงชงใส่ขวดน้ำนมของแม่หมดแล้ว เป็นนมผงรสจืดนะ หมอเค้านบอกว่ารสจืดดี จะได้ไม่ติดนมหวาน ตอนนี้ น้องก็ยังกินนมอยู่ แต่ไม่ดูดขวดแล้ว กินนมกล่อง ชอบกินนมจืด ถ้าชงก็ใส่แก้วกิน หรือดูดจากกล่องเลย” (A1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2554)

A2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “พี่เป็นคนมีน้ำนมน้อยลูกพี่ได้กินแค่เดือนเดียว น้ำนมพี่ก็หมดแล้ว พี่ให้ลูกกินนมชงใส่ขวดให้ลูกดูด พี่จะค่อยๆ ควบคู่ควบคู่ น้ำนม หรือยังถ้าหมดแล้วพี่จะรีบเอาออกแล้วเอาขวดน้ำให้ลูกดูดต่อ หรือบางครั้งถ้าลูกดูดขวดนมตอนที่ใกล้หลับ พี่จะค่อยๆ ดึงเอาขวดนมออกแล้วสลับเอาขวดน้ำแทนที่เพื่อให้น้องจะได้ไม่ต้องร้องไห้แอมกินข้าวได้ก็ไม่ได้กินขวดแล้ว ใช้ขวดเดิมจนมันเก่าไป จุกนมก็ขาดไป พอขาดหมด รัมมันใหญ่ มันก็ไม่กินแล้ว” (A2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2555)

C1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “น้องไม่กินขวดแล้ว จะกินเป็นแก้ว หรือดูดจากกล่องคะ ตอนน้อยๆ ก็มีดูดขวดนมบ้าง ช่วงที่เลิกนมแม่ใหม่ๆ ก็เลยต้องให้กินขวด พอได้ชักชวนกว่าๆ จะเอาไปฝากเลี้ยงที่ศูนย์เด็กเลยค่อยๆ ให้เปลี่ยนเป็นกล่อง ปกติตอนกินนมขวดก็เป็นแบบชงจืด พอตอนนี้ก็กินนมกล่องก็ใช้ห้อเดิมแบบเดิม เหมือนกับที่เป็นนมชง ก็ไม่มีปัญหาอะไร มันค่อยๆ เลิกไปเองจำไม่ได้ว่าเลิกไปตอนไหน” (C1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2554)

C2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ตอนเด็กๆ นมแม่ไม่มี ต้องกินนมชง กินขวดมาตลอดจนถึงสองขวบ ก็หยุดนมขวดมากินนมกล่องแทน ก็ไม่แอมอะไรให้กินก็จะกิน ใบบัวกินนมจืดอย่างเดียว นมอื่นไม่กิน” (C2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2554)

B1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “นมที่ใส่ขวดที่ชงให้จะเป็นนมจืด แต่ถ้าเป็นนมกล่องจะเป็นนมหวาน ปกติก็จะใส่ขวด จนถึงทุกวันนี้ยังกินอยู่ ก่อนนอนจะต้องใส่ขวดให้กิน กลัวนมหวานมันจะหวานติดปากติดคอ ก็เลยเอานมจืดใส่ขวดให้กิน ถ้ากินกล่องจะเป็นหวาน ขวดนี้ก็จะเลิกหลายทีแล้ว ตั้งแต่หมอบอกว่าต้องเลิกตอน 2 ขวบ นั่นก็ทีหนึ่ง เลิกไม่ได้ ตอนนี้อยู่โรงเรียนครูก็บอกให้เลิก ก็ไม่ยอม ใครเห็นเค้าก็บอกว่าเลิกกินขวดได้แล้ว ใหญ่แล้ว ก็ไม่ยอมเลิก ร้องจะกินจะกินตลอด แล้วก็หลับไม่นอน ก็เลยจำเป็นได้เอาให้กิน” (B1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2554)

B2 เป็นมารดาที่มีลูกพันธุ์ “คลอดแล้วอยู่บ้านก็กินนมแม่ตลอด จนได้ 3-4 เดือนก็ให้กินนมชงบ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นคนช้อนมาไว้ นมชงตอนเล็กๆ ก็จะเป็นนมธรรมชาติ เป็นแบบจืด พอได้ซักขวบกว่าๆ ก็ช้อนมาเป็นพวกนมหวานมาให้ ก็บอกย่าแล้ว หมอเค้าก็ว่ากินนมจืดดีแล้ว แต่อย่าว่าเป็นไร ก็ย่าเป็นคนช้อนมาให้ บางวันก็กลับไปกินไป บางวันก็กินนมก่อน” (B2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2555)

D1 เป็นมารดาที่มีลูกพันธุ์ “น้องกินนมขวดจนถึงเดี๋ยวนี้แหละ แต่สลับกับนมกล่องด้วยที่ใช้หลอดดูด เพราะว่าไปโรงเรียน ตอนแรกยังต้องเอาขวดนมไปด้วย ถ้าไม่กินขวดจะร้องไห้แล้ว ไม่ยอมหลับพอไปซักพักครูก็จะไม่ให้เอาขวดนมไป เพราะเพื่อนๆ กินกล่องกันแล้ว เลยเอากล่องไปโรงเรียน แต่ก็ต้องกลับมากินนมขวดที่บ้านอยู่ดี พี่ก็พยายามให้เลิกตั้งแต่ 2 ขวบแล้วนะ แต่น้องจะไม่ยอมนอนเลย ก็จะงอแง พี่ก็ต้องเอาให้กิน กินแต่นมจืดนะแต่ก็หลับคาขวดนมไปนั่นแหละ แต่พี่กับย่าก็จะเอาออกไปแล้วเอาขวดน้ำชุกแทน บางทีก็หันเก็บขวดน้ำ บางทีพี่ก็หลับก่อนแต่จะต้องรอให้นมหมดก่อนแล้วเปลี่ยนเป็นขวดน้ำแทนก่อนค่อยนอน” (D1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2556)

D2 เป็นมารดาที่มีลูกพันธุ์ “จะเสียเงินช้อนนมเยอะมากหลังจากที่ลูกปิดนม ไม่กินน้ำนมของเราแล้ว อีกอย่างน้ำนมของเราก็ไม่ค่อยมีแล้ว ได้กินน้ำนมของเราเดือนนมผงชง ไม่กิน แต่จะกินนมกล่องโฟร์โมสแบบจืดแทน ลูกยังดูดขวดนมนอนอยู่ หมอเคยบอกว่าให้เลิกขวดซะ แต่กลางวันก็ไม่ใส่ขวดนะ ถ้าเป็นเวลาที่ยังไม่ได้นอนก็กินกับแก้วหรือดูดหลอดเอา แต่พอจะนอนจะชอบนอนหลับคาขวดนมก็ยังคาอยู่ในปาก” (D2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2555)

2) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมารับวัคซีนและมาร่วมโครงการเมื่อลูกอายุได้ 9 เดือน 1 ครั้ง ได้เล่าประสบการณ์ในการเลือกวิธีการและชนิดของนมให้ลูก ภายหลังจากเลิกนมมารดา ดังนี้

E เป็นมารดาที่มีลูกพันธุ์ไม่สุ “พี่ก็ให้นมชงแทนแต่เป็นชนิดจืดชงใส่ขวดให้น้อง พยายามทำตามวิธีที่หมอสอนแรกๆ ก็ไม่ค่อยกินนมแต่คงหิวยังงี้ก็เลยต้องกิน ซักพักพี่ก็สังเกตว่าน้องจะเริ่มติดขวดนมต้องมีขวดนมถึงจะยอมนอน พี่เลยค่อยๆ เริ่มให้เลิกขวด ตอนนี้ไม่ต้องใช้ขวดแล้ว กินนมกล่อง ถ้าไม่ให้เห็นขวดนมน้องก็จะไม่ถามถึง ตอนนี้พี่ยังให้กินแต่นมจืดอยู่เลย เป็นกล่องเล็กๆ ไม่อยากให้กินโอวันติน มันอ่อยเฉียว ไม่ยอมกินนมจืด” (E- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2555)

G1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “เลิกกินนมตอนกินข้าวได้ กินข้าวได้ก็เริ่มให้กินนมกล่อง ตอนแรกต้องค่อยๆ ให้เลิกขวด เปลี่ยนจากนมชงมาเป็นนมกล่องก่อน แล้วก็ให้เริ่มดื่มนมกล่อง ตอนแรกเป็น ไทยเดนมาร์กก่อน เพราะน้องจะดูดขึ้น ถ้าเป็นโฟมอสต์หลอดจะใหญ่กว่า น้องจะดูดไม่ค่อยขึ้น แต่พอโตมาก็ดูดได้ทุกยี่ห้อ พอกินข้าวได้ต้องให้กินตอนเย็นเยอะๆ ตอนแรกจะยังกินขวดอยู่ หนูก็ชงให้กินนะ แต่ชงให้นิดเดียว กินไม่หมดหรอก มันอึดแล้ว ข้าวก็กิน นมก็กิน ไปกล่องนึงแล้ว ทำแบบนี้ทุกวัน ตอนหลังเลยไม่ดูดขวดแล้ว” (G1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2555)

G2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ตอนนี้กินนมจืดตลอด กินจากกล่อง ที่เป็นคนซื้อนมมาไว้ตลอดตั้งแต่ตอนกินนมชงแล้ว นมกล่องที่ซื้อมาไว้ให้ตลอด ก็ใส่ตู้เย็นไว้ น้องหยุดขวดนมเอง พอกินข้าว กินนม เล่นไปเล่นมาก็จะหลับ” (G2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2554)

H1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ตอนคลอดมาใหม่ๆ ก็กินนมอ่อน พอได้ซักร 6 เดือนก็จะกินนมชง กินข้าวด้วย ตอนแรกอ่อนไปซื้อนมเอง ก็จะกินนมจืด หมอเค้าก็ว่านมจืดดี มันเหมือนนมแม่ แต่พอได้ขวบกว่าๆ อ่อนไปทำงาน ยายก็จะซื้อพวคนมหวานมาใส่ขวดให้กิน ยายบอกว่ามันง่ายดีเทอะเลย ไม่ต้องผสม แล้วน้องก็ชอบกิน ยายอยากให้น้องอ้วนๆ กินนมเยอะๆ จะได้อ้วนทุกวันนี้ถ้าจะหลับต้องดูดขวดนม ตอนนี้ยังไม่เลิกไม่กินนมจะไม่ยอมหลับเลย ตอนนี้อยากกินแต่นมจืด เพราะน้องปวดฟันบ่อย ถ้ากินนมหวานเดียวจะปวดอีก” (H1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2555)

H2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ตอนเด็กๆ จะให้กินแต่นมจืดเป็นนมชงใส่ขวด พอกินนมกล่อง ก็จะกินทุกอย่างเลย จิบจะซื้อมาไว้ให้ที่บ้านถ้าจิบซื้อจะซื้อจืดไว้เป็นหลักที่บ้าน แต่ถ้าไปร้านค้าซื้อขนมบางทีก็จะกินนมเปรี้ยว แลคตาซอย แล้วแต่จะอยากกินอะไร ตอนนี้อยากกินขวดแล้ว ก็จะมีบ้างเวลาจะหลับก็ใส่ขวดให้กิน แต่ก็เอานมจืดใส่ให้ นมหวานนมเปรี้ยวจะไม่ใส่ขวดให้ เพราะมันจะหวานติดปากไป น้องก็จะดูดขวดจนหลับแล้วจิบก็จะเอามาจิบออกให้น้องจะนอนหลับเร็ว บางครั้งไม่ถึงสองทุ่มก็หลับแล้ว” (H2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2555)

3) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมารับวัคซีนและมาร่วมโครงการเมื่อลูกอายุได้ 1.6 ปี 1 ครั้ง ได้เล่าประสบการณ์ในการเลือกวิธีการและชนิดของนมให้ลูก ภายหลังจากเลิกนมมารดา ดังนี้

I เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ตอนคลอดน้องแม่ให้น้องกินนมแม่จนถึง 9 เดือน น้ำนมแม่ก็เริ่มหมด ก็เลยเปลี่ยนให้น้องกินนมชงแทน ชงใส่ขวดให้น้องดูด นมธรรมดาๆนี่แหละ ไม่ได้มีรสชาติอะไร ตอนนี้น้องติดขวดนมยังเลิกไม่ได้ แต่ก็ดีหน่อย ตรงที่ว่าไม่ได้ดูดตลอดเวลาจะดูดขวดนมก็ตอนดื่มน้ำ ไม่ได้หลับแล้วดูดขวดนมคาไว้ ตอนกลางวันถ้าไปโรงเรียนน้องจะดื่มจากแก้ว เสาร์อาทิตย์ถ้าอยู่บ้านจะดูดกล่อง จะดูดขวดนมเฉพาะตอนค่ำๆนอนเล่นๆดื่มน้ำ พอจะนอนก็ไปจี้แล้วบ้วนปากก่อนนอน” (I- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2555)

K1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “น้ำนมหนูเยอะมากเลยนะ ประหยัดเลย ไม่ต้องซื้อนมชง กินตลอด กินจนได้ 6-7 เดือน ตอนฟันเริ่มขึ้นเยอะ ได้ 2-3 ซี่ จะไม่ให้กินนมแล้ว เจ็บหัวนม เป็นแผลด้วย ก็กินกล้วย กินข้าวต้มเอาแรกๆก็ยังให้กินอยู่ เฉพาะตอนจะนอนหลับกลางคืน แต่กลางวันจะให้กินนมกล่องแทน ตอนแรกดูดไม่ค่อยขึ้น เลยเอาใส่แก้วเด็กที่มีรูเหมือนขวดนม แต่ไม่ใช่ขวดนม เป็นรูเล็กๆที่ฝาปิดแก้ว ให้เราเทนมใส่ แล้วก็ปิดฝา ยกขวดเอาพอใช้แก้วนี้กินง่าย ตอนกลางวันก็ไม่ดูดแล้วกินในแก้วนี้ได้ ตอนกลางคืนแรกๆก็กินนมแม่อยู่ ชักพังกก็ไม่กินแล้ว ตอนนี้น้องจะชื่อนมกล่องให้โฟมอสต์สี่สัมนมจืด นมจืดจะกล่องสี่สัมนมจืดแต่หนูกินกล่องฟ้า ไม่มีไขมัน นัทกับพ่อจะกินสี่สัมนม” (K1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2556)

K2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “น้องกินนมทุกวันกินได้ทุกรส จืดก็ได้ หวานก็ได้ ตอนนี้น้องเป็นแก้วเป็นกล่องได้แล้ว ขวดนมไม่ต้องใช้แล้วมีนมเปรี้ยว จะซื้อแช่เก็บไว้ในตู้เย็น ถ้าน้องเค้าหิวก็จะไปเอามากินเอง มีคนเอามาส่งให้ทุกอาทิตย์” (K2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2555)

L1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “พอน้องกินซีลิลัคได้ หม่อนจะช่วยคุณ้อง หนูก็จะออกไปข้างนอกบ้าง หาเพื่อน ซื้อของบ้าง หางานทำบ้าง น้องก็จะได้กินนมชงแต่นมชงจะเป็นแบบจืด หรือถ้าไม่มีก็จะซื้อที่เป็นรสวานิลลาให้ แต่กินได้ทั้งสองแบบ บางทีก็จะกินแลคตาซอย ในตู้เย็นขายกับหม่อนจะซื้อแลคตาซอยมาไว้ เพราะกินได้ทุกคน บางทีหม่อนกับยายก็จะกินด้วย แต่ถ้าน้องมาเห็นก็จะหยิบกินเลย อะ ไรอยู่ในตู้เย็นกินหมด” (L1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2556)

L2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ชวนมอมยังไม่เลิกเลย แม่ต้องเอานมเปรี้ยวใส่ขวดให้กินถึงจะหลับ นมเปรี้ยวนีชอบมาก ต้องกินทุกวันนมจืด นมหวาน ไม่กินเลย กินแต่นมเปรี้ยวช็อกโกแลตสตรอเบอร์รี่ ไมโล พี่ชายกับพี่สะใภ้ก็จะซื้อมาใส่ตู้เย็นไว้ให้ออมจะนอนดูทีวีแล้วก็ดูนมก่อน บางวันก็นอนหลับถึงเช้ากินหน้าทีวีทั้งสองคน แม่ก็นอนเฝ้า เช้ามาแม่ก็ลุกปล่อยเค้านอนต่อกัน ” (L2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2555)

4) กลุ่มมารดาที่มาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และไม่ได้พาลูกกลับมาร่วมโครงการเมื่อมารับวัคซีน ได้เล่าประสบการณ์ในการเลือกวิธีการและชนิดของนมให้ลูกภายหลังจากเลิกนมมารดา ดังนี้

O1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ลูกก็กินนมพิจจนถึง 6 เดือน น้ำนมก็หมด พี่ซื้อนมถั่วเหลือง แลคตาซอย ให้มันกิน ใส่ขวดนมให้กิน แล้วก็เริ่มให้กินข้าว กินข้าวเยอะๆจะไม่ค่อยกินนม ใช้ขวดนมได้ไม่กี่เดือนก็ไม่ใช้แล้ว มันเอาโยนแตก พี่เลยไม่ได้ซื้อให้แล้ว ก็กินใส่แก้วบ้าง ดูดกล่องบ้าง นมอะไรก็ได้ มีอะไรก็ให้กิน แต่ส่วนใหญ่ไม่ให้กินนมแล้ว กินข้าวได้ก็กินข้าว อยู่ที่บ้านไม่ได้ซื้อนมไว้ แต่ก็จะได้กินที่โรงเรียนอยู่แล้ว บางวันครูก็จะเอาใส่กระป๋องให้มากินที่บ้านด้วย ” (O1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2554)

O2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “กินนมแม่ตลอดถึง 6 เดือน ไม่กินน้ำเลย พออายุได้ 6 เดือนก็กินน้ำได้ กินน้ำจากช้อน เอาใส่ช้อนให้ชด แล้วก็เริ่มกินข้าว พอใกล้จะขวบก็เลิกนมแม่เลย แล้วให้กินในแก้วค่อยๆกินทีละนิดๆ เอานมใส่แก้วให้ แล้วค่อยๆหักดูดกล่อง กินนมกล่อง นมจืด ไม่เคยให้กินขวดนม ไม่เคยซื้อขวดนมเลย ตอนนั้นก็กินนมกล่องทุกวัน ” (O2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2555)

P1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “นมแม่น้องไม่กินเลยพยายามให้กินเท่าไรก็ไม่กิน ตั้งแต่เกิดแล้ว นมชงก็ไม่กิน ก็เลยลองให้กินนมกล่องดู ปรากฏว่าน้องกิน ต้องใส่ขวดให้น้องดูด เป็นนมชนิดจืด ของไทยเคนมาร์กเท่านั้น ยี่ห้ออื่นไม่ค่อยกินเท่าไร เมื่อก่อนอาทิตย์ละ 2 แพ็ค แต่ตอนนี้ลดลงแล้วเหลือวันละกล่อง สองกล่อง ค่าซื้อนมให้น้องกินเสียเยอะมาก รสอื่นก็ไม่กิน หวานไม่ชอบเลย ก็เอาใส่ขวดให้ดูดแล้วค่อยหลับ เช้ามาก็ค่อยเก็บขวดมาล้าง ” (P1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2555)

P2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “กินนมชงตอนได้เดือนกว่าๆ หนูจะเน้นให้กินพวกนมจืด เพราะถ้ากินนมหวาน ช็อกโกแลตฟันจะไม่ดี หนูเป็นฮิสทีเรียเลย

เปลี่ยนเป็นนมขวด ยี่ห้อ S-26 แบบจืด พอได้ 1 ขวดก็เปลี่ยนมาเป็นดูเม็กซ์ จนได้ 3 ขวดถึงจะได้เลิกขวดนม ตอนกินนมขวดจะหลับคาขวดไปตลอด ถ้าหนูตื่นเห็นก็จะเอา ออก ถ้าไม่เห็นก็คาบไว้ตลอดเลย ถ้ารอเอาขวดนมออกหนูจะไม่ได้หลับ เพราะหนูก็ ง่วงด้วย อย่างเวลากลางคืน ถ้าตื่นมาแล้วไม่ได้กินขวดก็จะงอแง ต้องงอให้ก็จะดูนม แล้วหลับ หนูก็ได้หลับด้วย” (P2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2555)

4.2.6 อาหารว่างที่ลูกได้รับประทานในระหว่างวัน มารดาที่เข้าร่วมโครงการเมื่อมาฝากครรภ์ สามารถเล่าประสบการณ์ในการเลือกอาหารว่างให้ลูกได้รับประทานในระหว่างวัน พบว่า

1) กลุ่มมารดาที่มาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมาเข้าร่วมโครงการเมื่อมารับ วัคซีน 9 เดือน และ 1.6 ปี ได้เล่าประสบการณ์ในการเลือกอาหารว่างให้ลูกได้รับประทานในระหว่างวัน ดังนี้

A1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “กินผลไม้โดยเฉพาะฝรั่งชอบมาก อย่างอื่น ก็กินกล้วยไข่ เงาะ ลิ้นจี่ ก็กินดี” (A1-สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2554)

A2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ลูกที่เป็นเด็กที่แปลก ไม่ค่อยกินขนมของ เทา ไห้ นานๆ ที่ถึงจะเอ่ยขอซื้อให้กิน อย่างอยู่บ้านก็อยู่ไม่ได้ขอที่จะไปซื้อขนมขึ้นมากิน แต่พี่ชอบซื้อขนมพวกฝัสน้อย ฝ้าย ขนมปังแผ่นมาไว้ที่บ้านลูกพี่ก็จะกินเท่านั้น ไอ้ ดิมขนมหวาน น้ำหวาน น้ำอัดลมก็ไม่ค่อยกิน แต่จะกินผลไม้ กล้วย มะม่วง เงาะ ทุเรียนลำไย มังคุด เรียกได้ว่าถ้าเป็นผลไม้กินได้เกือบทุกอย่าง” (A2- สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 พฤษภาคม 2555)

C1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “พ่อเค้าจะซื้อมา กลับมาจากทำงานในเมืองก็จะเอามาด้วย นมเปรี้ยวเป็นกล่องเล็กๆ ก็จะซื้อมาแพ็คสองแพ็ค แล้วก็น้ำหวาน พวกที่เป็นถ้วยๆ เจเล่หนะ ก็ซื้อมาแพ็คหนึ่ง อาทิตย์สองอาทิตย์จะกลับมาทีนึง ถ้าเป็นนมเป็น น้ำนี้จะกินตอนบ่ายๆเย็นๆตอนนี้อีกกินหลังเลิกเรียน ถ้ามีก็จะกิน แต่ถ้าหมดก็ไม่กิน พี่จะเป็นคนเอาให้แช่เย็นไว้วันละกล่อง ถ้าใส่ไว้เยอะก็จะกินเยอะเกินไป” (C1-สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2554)

C2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ขนมของตอนเด็กๆ ไม่เคยซื้อให้กินเลย โต มาก็กินบ้าง แต่กินแค่สองสามชิ้น ของพี่เค้าแบ่งให้ พี่เค้าก็จะได้ขนมคนละของตอน เย็น แต่ถ้าไม่แบ่งก็ไม่กินขนมปังจะกินเฉพาะไส้สังขยา อย่างอื่นไม่กิน ถ้าเป็นโยเกิร์ตจะเป็นรสมะพร้าวเท่านั้น อย่างอื่นไม่กินเลย ผลไม้ชอบกินน้ำส้ม ถ้าเป็นผลไม้ก็กิน ตามที่พี่ๆปู่ย่าเอาให้กิน กินได้ทุกอย่าง ส่วนใหญ่กินข้าว ไม่ค่อยได้กินขนม พี่ๆเค้าไป

โรงเรียน จะได้เล่นด้วยกันตอนเย็น กินข้าวกับดูทีวีก่อนนอน เป็นบางวัน” (C2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2554)

B1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “น้องจะชอบกินขนม น้ำอัดลม กินทุกวัน พ่อแม่ก็กิน ชอบกินน้ำเสลูปบอย สีแดง กินทุกวัน ขวดหนึ่งกินได้ 3 วัน พ่อกับแม่ก็กินด้วย ขนมซองก็ชอบกิน กินทุกวัน ลูกอม หมากรัฟก็กิน ไอติม นมเปรี้ยวไม่ได้บังคับน้องอยากกินอะไรถ้ามีก็กิน” (B1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2554)

B2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “กินขนมด้วยโดยเฉพาะลูกอมถ้าไม่ให้กินก็จะร้องไห้ อีกอย่างแม่ของแฟนช่วยเลี้ยงด้วยเกาะตามใจหลาน ก็น้องมีลูกคนเดียวอยู่ย่าเค้าก็มีหลานคนเดียวก็เลยตามใจจนทำให้ลูกเอาแต่ใจตัวเอง” (B2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2555)

D1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ข้างบ้านที่เป็นร้านขายของ ตอนที่ยังไม่ได้เข้าโรงเรียน ยายก็จะพาไปนั่งเล่นที่ร้านขายของ ตอนแรกยายยังไม่ซื้อให้กิน แต่คนที่รู้จักกันเค้ามารับของ เค้าก็จะซื้อขนมแล้วเอาให้น้อง น้องก็จะชอบกิน ตอนนี้น้องอยากกินขนมก็จะออกไปหยิบมาเลย จะกินอะไรก็หยิบเลย แล้วร้านก็จะจดไว้แล้วมาจ่ายเป็นวันๆ ไปอย่างเวลาไปโลดสไปซื้อของ น้องก็จะเดินไปหยิบมาใส่รถไว้เลย หรือเวลาไปเซเว่นก็จะไปหยิบเองเลย ส่วนใหญ่เป็นลูกอม หมากรัฟ น้องจะหยิบได้ แต่ขนมที่เป็นซองๆจะอยู่สูงหน่อยหยิบไม่ถึง” (D1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2556)

D2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ลูกไม่ชอบกินขนมหวาน ขนมซองก็ไม่กินจะกินก็แบบชิมๆ สามสี่คำก็ไม่เอาแล้ว พวกขนมปังก็ไม่กิน จะกินพวกขนมเกล็ด ขนมสอได้ ข้าวมันปิ้ง ขนมจ็อก ข้าวแต่น จะชอบกินขนมพวกนี้มากกว่าน้ำอัดลม นมเปรี้ยว ไม่กินชอบกินน้ำหวานเสลูปบอยสีแดงจะผสมกินทุกวัน 1 ขวด กินได้ 3-4 วัน จะต้องมิดิควัฒ์เย็นตลอด” (D2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2555)

2) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมารับวัคซีนและมาร่วมโครงการเมื่อลูกอายุได้ 9 เดือน 1 ครั้ง ได้เล่าประสบการณ์ในการเลือกอาหารว่างให้ลูกรับประทานในระหว่างวัน ดังนี้

E เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “พวกขนมจะให้กินพวกเบเกอรี่ ขนมซองจะไม่ค่อยให้กิน แต่ก็มีบ้างที่บางครั้งจะซื้อให้กิน เพราะเห็นเด็กเค้ากินกัน น้ำอัดลมก็กินบ้างแต่ก็กินไม่บ่อยบางทีที่พาไปงานเลี้ยง พอเห็นพี่กินก็จะขอกินด้วย พี่ก็ให้จิบๆ ไม่ได้ให้ทั้งแก้ว ชอบกินน้ำผลไม้ น้ำส้มกับน้ำฝรั่งน้องจะชอบกินมากที่สุด ผลไม้ก็

กินทุกอย่าง เป็นกล้วยในสวน ฟรุ้งที่แก่จัดๆจะนิ่มหน่อย แข็งๆเค้าจะไม่ค่อยชอบ แล้วก็กินตามที่ย้ายเค้าซื้อมาบ้าง พี่ซื้อมาบ้าง ชอบกินผลไม้ที่มีรสหวาน ไม่เปรี้ยว มะม่วงสุกนี้จะชอบมาก” (E- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2555)

G1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “บางวันก็จะออกไปข้างนอกตอนเย็น ไปเซเว่น โลตัส ถ้าเซเว่น จะให้ซื้ออย่างเดียว วิตามินซี ที่เป็นผงสีส้ม มี 10 เม็ดหนึ่ง ได้คนละ 1 แผง ให้ซื้อได้อย่างเดียวพวกโค้ก แป้นดำ ก็กินได้ กินเวลาไปตลาดนัด หรือไปที่อื่นกิน เคเอฟซี ที่มันมีในชุด ก็จะกินตอนนั้น แต่ไม่เคยซื้อมากินที่บ้าน หลังเลิกเรียนในตู้เย็นก็จะมีพวกผลไม้บ้าง แดงโม ฟรุ้ง สาลี่ แอปเปิ้ล ชมพู แก้วมังกร แล้วแต่ว่าจะซื้ออะไรมา บางทีก็ไม่มีอะไรกินข้าว กินนม ก็อิ่มกันแล้ว” (G1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2555)

G2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ถ้าอยู่กับพี่ก็จะไม่ให้กินน้ำหวานเลย แต่ถ้าเอาไปหาปู่ย่าจะชอบเอาน้ำอัดลมให้กิน ของหวาน ขนมซองไม่ค่อยได้กิน จะกินขนมปัง จะซื้อฝ้าย ฝัสน้อยมาให้กิน ปู่กับย่าบางทีจะเอานมเปรี้ยว โอวัลตินให้กิน น่องก็กินแต่ไม่มาก นมเปรี้ยวจะกินยาคุ้ บีทาเก้น กินยาคุ้มากกว่า แต่อันอื่นพวกคัสชิล อะไรที่เป็นรสส้ม สตรอเบอร์รี่ จะไม่กิน” (G2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2554)

H1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ปกติห้องจะอยู่บ้านกับยาย บางทียายก็ซื้อขนมถุงให้กิน ขนมปังก็กิน ชอบกินขนมเค้กส้มของฝัสน้อย น้ำหวานน้ำอัดลมก็ชอบกิน นมเย็นสีชมพูชอบมาก ชอบกินขนมปังจิ้มกับนมข้น ที่บ้านก็จะมินมข้นใส่ตู้เย็นไว้ น่องจะชอบเอานมปังจิ้มกิน” (H1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2555)

H2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ขนมก็กินพวกขนมปัง แชนวิช ขนมซองก็กิน บ้านอยู่ใกล้ร้านขายขนม ไอติม น้ำอัดลมไม่ค่อยกิน กินนมถั่วเหลือง แลกดชาชอย นมเปรี้ยว น้ำผลไม้เป็นขวดๆก็จะกิน กินหมดทุกอย่าง ขนม เยลลี่ โยโย่จอลี่แบร์ โคล่าจะชอบกินมาก ชานมเย็น ก็ชอบจิบจะซื้อเชียวไฮ้ เวเฟอร์ ไว้ในตู้เย็นตลอด ชอบกินขนมตะโก้ ข้าวเหนียวทุเรียนผลไม้จะชอบกินมังคุด ปู่กับย่าจะซื้อมาไว้ เก็บมาบ้างพวกกล้วย ฟรุ้ง หรือถ้าจิบได้ไปตลาดนัด ตลาดแม่มาลัยก็จะซื้อแดงโม สับปะรด มาไว้ด้วยกินพวกผลไม้จะดี แต่ไม่ค่อยชอบกิน ชอบไปกินขนมมากกว่า” (H2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2555)

3) กลุ่มมารดาที่เข้าร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และพาลูกกลับมารับวัคซีนและมาร่วมโครงการเมื่อลูกอายุได้ 1.6 ปี 1 ครั้ง ได้เล่าประสบการณ์ในการเลือกอาหารว่างให้ลูกรับประทานในระหว่างวัน ดังนี้

I เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ผลไม้ที่ชอบกินกล้วยเป็นพิเศษ พวกกล้วยไข่ กล้วยหอม กล้วยน้ำว้า อย่างอื่นน้องก็กิน ส่วนขนมชอบกินขนมของอย่างเลย์โปเตตุกอม ชอบซื้อมากินไปซื้อกับพี่ชายเค้า ซื้อมากินทุกวัน บางทีก็เป็นน้ำหวาน น้ำอัดลมนมเปรี้ยวแล้วแต่อยากกินอะไร บอกแล้วก็ไม่ยอมฟัง อีกอย่างบ้านก็ใกล้กับร้านขายของก็เลยพุดอยากห้ามก็ไม่ได้ก็ให้ซื้อกันวันละ 5 บาท 10 บาท ให้แบ่งกันกับพี่ ได้ขนมกันคนละซอง ลูกอมก็กินบ้างวันละเม็ดสองเม็ด ส่วนใหญ่พี่จะกินซะมากกว่า น้องไม่ค่อยได้กินพี่มันกินหมด เราก็เลี้ยงแบบดูบ้างตามใจบ้าง ไปตามธรรมชาติไม่บังคับ ไม่กดดัน เลี้ยงแบบสบายๆ” (I- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2555)

K1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “น้าชอบกินช็อคโกแลต เป็นแท่งๆของไมโล ถ้าบอกว่าจะซื้อช็อคโกแลตให้ บอกอะไรก็จะฟังหมดเลย นานๆที่ซื้อ ก็รอวันที่ไปโลดส์ ก็จะซื้อให้ แถวนี่มันไม่มีร้านขายของ มีขายแต่พวกกับข้าว กระเทียม กะปิ น้ำปลา ถ้าไปโลดส์ซื้อมาอันเดียว กินทีละอันก็พอ เดี่ยวคราวหน้ามาค่อยซื้ออีก ไปส่วนใหญ่อายุก็หลายครั้ง” (K1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2556)

K2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ขนมของๆน้องจะชอบมาก มีร้านขายของอยู่ใกล้บ้าน บางวันก็เป็นขนมปัง บางวันก็เป็นขนมถุง ก็แล้วแต่สลับกันไป แต่พี่จะเป็นคนเลือกให้พวกลูกอมไม่ให้กินเลย พอเข้าโรงเรียนพี่จะจี้รถเครื่องไปส่งพอถ้าผ่านตอนเช้าก็จะแวะซื้อทุกวัน ก่อนไปส่งโรงเรียน เราจะห้ามไม่ให้กินเลยก็เป็นไปไม่ได้ เพื่อนก็เอาไปกันทุกคนผลไม้ชอบกินมะละกอ มะม่วง ในสวนก็มีอะไรสุกก็เอามากินที่บ้านน้องก็กินได้หมด” (K2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2555)

L1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “อะไรอยู่ในตู้เย็นจะกินหมด ยายกับหมอนซื้อขนมซื้ออะไรมากินก็จะเอาใส่ตู้เย็นไว้ ถ้าลูกเห็นก็จะกินหมด แต่ถ้าพาไปซื้อเองจะชอบกินปลาทาโร่ ขนมปังปิ้งที่ขายตามตลาดนัด ขาไก่ ขนมไส้สับปะรด แต่ส่วนใหญ่จะหยิบในตู้เย็นออกมากินเลย กินตลอดเวลา ห้ามไม่ฟัง” (L1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2556)

L2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ขนมของ พวกเลย์ ออมชอบกินเลย์ เป็นของใหญ่เลย พี่เค้าชอบซื้อมาไว้ที่บ้าน แต่ลูกอมไม่ค่อยได้กิน ไม่ได้ซื้อให้ แต่หากฝรั่งจะ

ชอบ ขนมลูกซุบ ผึ่งน้อยก็ชอบกิน ผลไม้ชอบมะม่วงสุก ชมพู่ ข้าวมันมะม่วงชอบกิน มาก ต้องซื้อมาให้” (L2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2555)

4) กลุ่มมารดาที่มาร่วมโครงการขณะตั้งครรภ์และไม่ได้พาลูกกลับมาร่วมโครงการเมื่อมารับวัคซีน ได้เล่าประสบการณ์ในการเลือกอาหารว่างให้ลูกรับประทานในระหว่างวัน ดังนี้

O1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ขนมไม่ได้กินไม่ค่อยซื้อให้กิน กินผลไม้ ก็เก็บกินตามในสวน มะละกอ กล้วย หน้าลำไยก็กินลำไย น้อยหน้า ชมพู่ มะม่วง ฝรั่ง อะไรสุกกินได้ถ้าพอคำก็จะเอามากิน น้อยก็กินด้วย ไม่ค่อยได้กินขนม ถ้าออกมาข้างนอกก็จะได้กินบ้าง นานๆครั้ง เดือนนึงก็จะพาไปตลาดนัดตอนได้เงินเดือนน้ำโค้กได้กินบ้าง” (O1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2554)

O2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันไม่ผุ “ขนมของไม่ค่อยซื้อให้กิน แต่เวลามีคนมาหามาเที่ยวหา คำก็จะซื้อมาก็ได้กินบ้าง หรือบางทีออกไปข้างนอกเห็นเด็กคนอื่นกินกัน ก็จะซื้อให้กินบ้าง แต่กินไม่เคยหมดของ เหลือเยอะ กินไปขึ้นสองชั้น เสียขายของก็เลยไม่ค่อยซื้อให้กิน จะซื้อพวกขนมปัง ก็จะกินแต่ขนมปัง ไม่กินไส้เลย ส่วนน้ำอัดลมขนมทั่วไปก็ไม่ค่อยได้กิน” (O2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2555)

P1 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ขนมกรอบๆก็มีบ้างตามประสาเด็ก ลูกอมหมากฝรั่ง น้ำอัดลม ก็ซื้อให้กินเป็นบางครั้งบางคราว ปกติวันละครึ่งส่วนใหญ่ที่จะเป็นคนซื้อหรือพาน้องไปซื้อ น้องไม่ค่อยซื้อเองต้องพาไปเลือกเอา” (P1- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2555)

P2 เป็นมารดาที่มีลูกฟันผุ “ขนมไม่ค่อยได้ซื้อให้ น้ำอัดลมไม่เคยให้กินเลย หนูเป็นโรคกระเพาะกินน้ำอัดลมไม่ได้เลย ไม่ได้ให้ใครกิน ไม่อยากให้เป็นแบบหนู ปวดท้องมันปวดมาก นานหลายวันกว่าจะหาย ส่วนแฟนหนูก็จะรู้ ไม่เคยซื้อมาเลย พวกน้ำหวานนี่กินอยู่แต่ไม่ค่อยได้ซื้อให้กิน เวลาไปร้านขายของขายขนม น้องจะเอาของเล่นมากกว่า พวกรถตักดิน รถขุด แต่ที่เห็นแล้วอยากกินจะเป็น ไมโล โอวัลติน หนูก็จะซื้อให้บ้าง แต่ไม่บ่อย” (P2- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2555)